

Буковинський Вісник

державної служби та
місцевого самоврядування

Офіційна хроніка

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Наукова думка

Перепідготовка та
підвищення кваліфікації

Статистика, факти, події

№4/2017

Засновник
Чернівецький регіональний центр
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств,
установ та організацій
Свідоцтво про реєстрацію
ЧЦ № 302 від 25.10.2005

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

голова: ЯРМИСТИЙ М. В., директор Чернівецького
регіонального центру перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування, державних
підприємств, установ та організацій, кандидат наук з дер-
жавного управління;

заступник голови: ГАКМАН С.М., заступник директо-
ра-начальник науково-дослідного відділу Чернівецького
регіонального центру перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування, державних
підприємств, установ та організацій, кандидат історичних
наук;

відповідальний секретар: ХАЛАВКА Л.В., начальник
редакційно-видавничого відділу Чернівецького
регіонального центру перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування, державних
підприємств, установ та організацій;

члени редакційної колегії:

БУРКУТ І.Г., доцент кафедри політології та державного
управління Чернівецького національного університету
ім. Ю. Федьковича, кандидат історичних наук;
КРУГЛАШОВ А. М., професор, доктор політичних наук,
завідувач кафедри політології та державного управління
Чернівецького національного університету
ім. Ю. Федьковича;

ЛЕНЬКОВ М.І., заступник начальника Міжрегіонального
управління НАДС у Чернівецькій, Івано-Франківській та
Тернопільській областях;

МАКСИМЕЦЬ Д.С., директор видавництва «БукРек»,
заслужений журналіст України

СКАБ М. С., професор філологічного факультету Черні-
вецького національного університету ім. Ю. Федьковича;
СМОЛДИРЕВА Т.П., в.о. голови ОО НСЖУ, асистент
кафедри журналістики філологічного факультету
Чернівецького національного університету;

УНГУРЯНУ В. М., заступник начальника інформаційно-
аналітичного відділу Чернівецької обласної ради;

ФІСАНОВ В.П., завідувач кафедри міжнародної
інформації Чернівецького національного університету
ім. Ю. Федьковича, доктор історичних наук, професор;

ПАВЛЮК М.В. - перший заступник голови Чернівецької
обласної державної адміністрації, кандидат політичних наук
ПАСКАР О.Є. - заступник Чернівецького міського голови
з питань діяльності виконавчих органів ради

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

58001, Чернівці,
вул. Героїв Майдану, 5/52,
Тел/факс: (0372) 552903
E-mail: cppkcv@gmail.com

Редакція зберігає за собою право скорочува-
ти й редагувати подані текстові оригінали. Жур-
нал може друкувати матеріали, не поділяючи
думки автора. Статті не рецензуються та не поверта-
ються. За точність наведених даних відповідають
автори. Передрук матеріалів – тільки з дозволу
редакції.

Періодичність виходу журналу – 4 номери на рік

№ 4

ЖОВТЕНЬ-
грудень 2017

У номері:

Офіційна хроніка

Володимир Гройсман: Пріоритетні напрямки соціально- економічного розвитку країни на 2018 рік.....	3
Лілія Гриневиц перебувала з робочим візитом у Чернівцях	6

Державне управління та державна служба

Про зміну істотних умов державної служби	7
Євгенія Бойко: Створення сприятливого інвестиційного клімату – одне із пріоритетних завдань соціально- економічного розвитку Новоселицького району.....	9
Туризм на Буковині: перспективи розвитку.....	14
Наталя Назаренко: Особливості перерахунку пенсій з 1 жовтня 2017 року.....	16
Ганна Московчук: Особливості набуття права на пенсію за віком в умовах пенсійної реформи.....	17
Лідія Гайдей: Культурне життя Заставнівщини.....	19

Міське самоврядування

Олексій Грушко: Субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад (Україна та Чернівецька область).....	24
Дмитро Марковський: Покращити інфраструктуру та на- близити послуги до громадян – пріоритетні напрямки роз- витку ОТГ.....	33
Сторожинецька ОТГ показала результати річної діяльності	36

Наукова думка

Владислав Струтинський: Антон Кохановський – політик, громадянин, патріот Чернівців	46
Історія ідей і концепцій державної влади та публічного управління в Україні: Бачинський Юліан Олександрович (1870 – 1940).....	49
Експерти та практики визначили напрямки подальшої співпраці для розвитку ОТГ.....	51
Перспектива. Чернівців стати культурною столицею Європи. Амбіції варті зусиль!.....	52

Громадянське суспільство

«Відкритий університет для дорослих»: підсумки року....	55
Форум-театр в Чернівцях: погляд учнів та студентів на корупцію.....	57

Перепідготовка та підвищення кваліфікації

Тетяна Гаман: Навчання старост об'єднаних територіальних громад доброму врядуванню – потреба сьогодення (з досвіду Хмельницького центру ППК).....	59
Інформація про підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади та посадових осіб органів місцевого самоврядування протягом 2017 року	64

ВОЛОДИМИР ГРОЙСМАН,

Прем'єр-Міністр України

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ НА 2018 РІК

Про децентралізацію, її підсумки та досягнення у 2017 році, а також завдання на наступний рік, йшлося під час національного прес-клубу реформ, організованого Асоціацією міст України в рамках Проекту ПУЛЬС 11-12 грудня у Києві. У заході взяли участь експерти, представники регіональних відділень АМУ, а також журналісти телебачення, радіо, друкованих та інтернет-ЗМІ з усіх областей України. Учасником заходу стала і делегація з Чернівців.

Про показники Державного бюджету України на 2018 рік, а також пріоритетні напрямки соціально-економічного розвитку країни на наступний рік журналістам розповів Прем'єр-Міністр України Володимир Гройсман.

У своєму виступі Володимир Гройсман акцентував увагу, насамперед, на питанні Державного бюджету на 2018 рік: «Ми багато місяців працювали над тим, щоб його підготувати, подати до парламенту 15 вересня, далі в парламенті проводили дуже якісну дискусію в комітетах, фракціях, працювали з експертним середовищем, щоб цей документ був реалістичним, збалансованим і дуже чітким. Його називають по праву бюджетом економічного зростання, і я поясню, чому так. Насправді те, що ми ухвалили бюджет не під ялинку вночі, а 7 грудня, за три тижні до Нового року, дає абсолютно чітку впевненість місцевим громадам у тому, що 2018 рік буде роком стабільності і економічного зростання».

Головний фінансовий документ країни, за словами очільника Уряду, формувався на реалістичності доходів, тому сьогодні мова йде про 3% економічного зростання: «Це означає, що ми маємо виробити в Україні продукцію на 400 млрд більше, ніж у 17 році. Це десятки і сотні робочих місць для українських громадян, це відповідна заробітна плата і її зростання, тому що у нас на сьогодні на зарплату буде

вділено близько 170 млрд. грн. – це ті реальні кошти, які прийдуть в українські родини. Ми прогнозуємо зниження інфляції у цьому році 11,2%, в наступному ми бачимо, що 9%. Все буде залежати, в тому числі, і від подальшого розвитку економіки, але я глибоко переконаний, що зростання може бути більшим і інфляція може бути помірною».

Як було зазначено, вперше бюджет сформували на рівні 1 трильйон 155 мільярдів грн. – це більше, ніж в цьому році, коли сума склала 974 млрд грн. «Сьогодні Україна дуже активно завойовує нові ринки, тому нам дуже важливо підтримувати наш експорт реальною продукцією, яку ми виробляємо в Україні. Це валютна виручка в країну, це робочі місця, це виробництво. А з іншого боку, нам потрібно створити умови модернізації українського виробництва, оскільки промисловість, виробництво знайшли своє відображення вже сьогодні в бюджеті на 2018 рік. Експорт зростає на 10% в сумі до 55 млрд грн. Приємно відзначити, що тільки за цей рік ми маємо зростання експорту в країни Європи на 29%, ми отримуємо зону вільної торгівлі, вже отримали

її в цьому році з Канадою, працює угода про асоціацію і вільну торгівлю з Європейським союзом. Працюємо з Туреччиною, Ізраїлем, сьогодні наша делегація в Аргентині, ми працюємо з усіма країнами світу, щоб отримати лідируючі позиції по експорту», – підкреслив Володимир Гройсман.

Серед базових і ключових пріоритетів у бюджеті 2018 року Прем'єр-Міністр у першу чергу назвав безпеку і оборону: «Ми виділяємо 5% ВВП на спектр безпеки і оборони. Я наведу тільки декілька цифр. Рекордне зростання видатків на безпеку і оборону – це 165 млрд. грн., що на 30 млрд. більше, ніж у поточному році. Але головне, що з цих 165 млрд. 16,5 млрд. вперше будуть направлені на озброєння, нову техніку, модернізацію – тобто все те, що буде вливати на розвиток національного комплексу і промисловості. Звісно, ми не забуваємо і про соціальний аспект. В наступному році закладаємо у бюджет забезпечення сімей службовців наших 1300 квартир буде придбано для військовослужбовців».

Беззмінним пріоритетом, зауважив Глава Уряду, залишається будівництво доріг в Україні. З першого січня запроваджується дорожній фонд, в якому буде співвідношення місцевої і центральної складової. 35% коштів цього фонду будуть направлені на місця, що є безпрецедентним кроком. На реконструкцію і ремонт доріг закладено суму 46,7 млрд. грн. Вестимуться ремонтні роботи на трасах від західного кордону до українських портів, зокрема від Львова, Тернополя, Хмельницького, Вінниці, Умані до Одеси, Миколаєва і Херсона. На це закладено 4 млрд. грн. і вже в березні, за нормальних погодних умов, розпочнуться відповідні роботи. Будуватимуться дороги Харків – Суми, Київ-Чернівці, Київ-Харків-Довжанський, Дніпро-Решетилівка.

«Значного пріоритету ми надаємо питанню енергоефективності. Ми збільшили видатки на державний фонд, який починає роботу з наступного року – Державний фонд енергоефективності. Це теж єдиний

інструмент, який дозволить мати ресурс на модернізацію будівель і споруд, на їх утеплення, термомодернізацію, і в цьому контексті ми передбачили 2 млрд грн., з яких 400 млн – це теплі кредити, а 1 млрд 600 млн – це масштабні програми термомодернізації. Окрім того, хочу підкреслити, що ми очікуємо надходження в цей фонд ще коштів від наших європейських колег. Є рішення про те, що буде виділено 100 млн євро – це приблизно ще 3 млрд. грн., але цей транш буде розбитий на декілька періодів. Також я хотів би підкреслити, що Німеччина надасть підтримку цьому фонду в розмірі близько 20 млн. євро, у Брюсселі, ми також говорили про те, щоб розширити фінансування від європейців у енергоефективність нашої країни», – зазначив Володимир Гройсман.

За словами Прем'єр-Міністра, на сьогодні є дві ключові цілі: зменшення споживання енергоресурсів при підвищенні їхньої якості та збільшення внутрішнього виробництва власних енергоресурсів. «Ми маємо покласти газу, якими можемо самі себе забезпечити, нам не потрібно було б, якби до цього системно підійти, купувати газ ні на Сході, ні на Заході, тому один із ключових пріоритетів – це зупинити падіння видобутку газу і відновити його зростання. В цьому році ми вже маємо зростання із державного видобутку приблизно 650 млн. кубів – це серйозний ресурс, і ми будемо збільшувати видобуток. Дуже важливо, що депутати українського парламенту прийняли рішення, що на всі нові свердловини з 1 січня 2018 року буде розповсюджуватися знижена рентна ставка з 29% до 12% і з 14% до 6% залежно від параметрів самої свердловини. Це буде дуже гарним стимулом агресивного нарощування добування українського газу». Таким чином, додав він, буде можливість отримати енергетичну незалежність і з країни нетто-імпортера стати країною нетто-експортером. Це, у свою чергу, дозволить фундаментально знизити ціни на газ.

Наступний пріоритет, на якому зупинився Володимир Гройсман – аграрний сектор, який сьогодні формує 17%-18% від усієї української продукції і є локомотивом української еконо-

міки. Саме тому в парламенті було прийнято рішення підтримати розвиток аграрного комплексу. Вперше прийнято цільову програму підтримки розвитку українського фермерства – на ці цілі виділено 1 млрд. грн. для забезпечення прозорості спільно з Асоціацією фермерів буде напрацьовуватися механізм передачі коштів. Друга позиція – програма підтримки сільськогосподарське машинобудування, на яку в цьому році було закладено 550 млн. грн. «Якщо ти виробляєш українську техніку, якщо вона конкурентна і до тебе приходять покупці, ми компенсуємо покупцю 20% вартості. Ця програма вже працює, у 2018 році вже буде 1 млрд грн.», – пояснив Глава Уряду. Ще 4 млрд. грн. буде спрямовано на компенсацію відсотків та інші програми підтримки тваринництва в Україні. «Я хочу, щоб по всій країні будувалися молочно-товарні комплекси, нові ферми, нові товарні комплекси, які дозволять нам наростити потужності нашого аграрного сектору», – підкреслив він.

Одним із ключових напрямків, зазначив Володимир Гройсман, залишається децентралізація: «Через державний фонд регіонального розвитку ми надамо підтримку у будівництві приблизно 2 тис. об'єктів. Це дороги, школи, садочки, лікарні, громадський простір, громадський транспорт, стадіони, басейни – тобто все те, що громада вважає за пріоритет. Якщо цього року ми витратили 3,5 млрд., то в наступному році направимо на місця 6 млрд. грн. З 1,5 млрд. до 1 млрд. 900 ми збільшили субвенції підтримки ОТГ. В цілому, додав Прем'єр-Міністр, на підтримку децентралізації буде спрямовано 12,9 млрд. грн., зокрема 5 млрд. грн. субвенції на соціально-економічний розвиток, що є абсолютно безпрецедентним. Прийнято також відповідне рішення уряду, щоб до 2020 року ліквідувати в кожному куточку України черги до дитячих садків.

На освіту передбачено 211 млрд. грн., з яких ми 1 млрд. грн. вперше буде спрямовано на модернізацію навчального процесу в 1-4 класах. Більше 400 тисяч вчителів отримають підвищення заробітної плати ще на 25%. «Мінімальна заробітна плата в цьому році вже

була 3200 грн., а на наступний рік ми закладаємо зростання заробітної плати до 3723 грн. Далі будемо дивитися: якщо економіка нормально реагуватиме на підвищення, ми будемо це робити. Це теж є пріоритетом».

На науку буде спрямовано 8,2 млрд, водночас, підкреслив Володимир Гройсман, управління фінансами в науці потребує вдосконалення, і над цим також вестиметься робота. Створюється Фонд підтримки інновацій, який буде дорівнювати 50 млн. грн.

Бюджет охорони здоров'я в цілому складає 115 млрд. грн. У цьому році 700 млн. було спрямовано на програму доступних ліків. В наступному році її фінансування збільшується до 1 млрд. грн. – це понад 15 млн. безкоштовних рецептів. Передбачено майже 1 млрд. грн. на продовження будівництва другої черги ОХМАТДИТу. Окремо 150 млн. передбачено на будівництво кардіоцентрів, щоб надати людям доступ до якісного лікування серцево-судинних послуг.

На соціальний захист в наступному році буде спрямовано 126,8 млрд. грн. – це пільги, субсидії, підтримка малозабезпечених верств населення.

Окремою стрічкою в бюджеті, зазначив Володимир Гройсман, передбачено підтримку української культури. В минулому році було виділено 500 млн. грн. на підтримку українського кінематографа. Зараз ця підтримка збільшується до 1 млрд. Ще одна важлива річ – завершити спорудження Меморіального комплексу пам'яті жертв голодомору, тому 300 млн. грн. виділено на його добудову. Окремо 230 млн. грн. передбачено на Меморіал Героїв Небесної сотні.

ЛІЛІЯ ГРИНЕВИЧ,

Міністр освіти і науки України

НАШЕ ЗАВДАННЯ - ПІДНЯТИ ЯКІСТЬ ОСВІТИ І ЯКІСТЬ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛАХ ВИКЛАДАННЯ МОВОЮ НАЦМЕНШИН, ЗБЕРІГШИ ПРИ ЦЬОМУ ВИКОРИСТАННЯ І ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ РІДНОЮ МОВОЮ

З робочим візитом у Чернівцях перебувала Міністр освіти і науки України Лілія Гриневиц. В його рамках вона відвідала Чернівецьку гімназію №6 ім. Олександра Доброго, де навчання здійснюється румунською та українською мовами, зустрілася із викладачами та студентами кафедри румунської мови філологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, а також поспілкувалася із освітянами області.

Під час зустрічей відбувалося обговорення стаття Закону України «Про освіту» щодо мови освіти, навколо якої виникло чимало маніпуляцій та міфів. Серед останніх – те, що будуть закривати школи з мовами національних меншин, звільнятимуть вчителів, не дозволять з 5 класу вивчати предмети мовою національних меншин тощо. Тому, наголосила Лілія Гриневиц, це питання надзвичайно важливо обговорити з фахівцями і з представниками громад, щоб зрозуміти реальну картину і не допустити спекуляцій навколо мовного питання. «По-перше, всі школи з мовами національних меншин будуть збережені, по-друге – діти будуть навчатися рідною мовою. Але при цьому для нас дуже важливо, щоб вони добре знали державну мову», – зазначила Міністр освіти.

Сьогодні, зауважила вона, результати зовнішнього незалежного оцінювання свідчать, що значна частина дітей з мовами національних меншин, особливо тих мовних груп, які не належать до слов'янських мов,

мають проблеми з рівнем державної мови. «У випадку шкіл румунської меншини маємо результат, що понад 60% дітей не склали тестування з української мови, понад 50% не склали тестування з математики, понад 60% не склали тестування з історії України, і це означає, що ми повинні змінити ситуацію в наших школах і підняти там якість освіти і якість вивчення державної української мови, зберігши при цьому використання і вивчення предметів рідною мовою», – підкреслила Лілія Гриневиц. Яким буде формат навчання, скільки і яких предметів викладатиметься українською мовою – це питання подальших консультацій. Проблема із рівнем знання української мови, за словами міністра, не дає дітям можливості вступити до вищого навчального закладу, професійно себе реалізувати в Україні, мати доступ до державних посад. Кожна людина має право використовувати рідну мову і навчатися нею, але це не має перешкоджати її знанню державної мови, її інтеграції в суспільстві і можливості себе реалізувати в суспільстві,

додала вона.

«Головне наше завдання – зрозуміти, як покращити методики викладання української мови для румуномовних дітей, як підвищити якість і кваліфікацію вчителів, які займаються викладанням у цих школах, зрозуміти, які предмети і в якому обсязі можуть запроваджуватися українською мовою в старших класах». Для прикладу, зазначила Лілія Гриневич, коли діти уже мають належний рівень української мови, такі предмети як історія України, та географія, де багато прізвищ,

географічних назв, якщо вони будуть викладатися українською мовою, органічніше будуть сприйняті і розширять у дітей словниковий запас, що, відповідно, вплине на якість їх рівня української мови і на користь якості освіти в цих школах. Також Міністр освіти закликала не піддаватися на маніпуляції нечесних політиків, які спекулюють цим питанням.

Фото із сайту: <http://www.bukoda.gov.ua/news/ministr-osviti-i-nauki-ukraini-liliya-grinevich-pospilkuvalasya-z-osvityanami-bukovini>

ПРО ЗМІНУ ІСТОТНИХ УМОВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Національне агентство України з питань державної служби надало роз'яснення щодо деяких питань застосування законодавства про державну службу у зв'язку з набранням чинності Закону України від 09 листопада 2017 року 2190-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань проходження державної служби».

Надаємо текст роз'яснення:

«Законом України від 09 листопада 2017 року № 2190-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань проходження державної служби», який набрав чинності 15 листопада 2017 року, внесено зміни до Закону України «Про державну службу» (далі – Закон).

Відповідно до вказаних змін дія Закону не поширюється на голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників.

Згідно зі статтею 32 Кодексу законів про працю України у зв'язку із змінами організації виробництва і праці допускається зміна істотних умов праці при продовженні роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою. Про зміну істотних умов праці – систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад та інших – працівник повинен бути повідомлений не пізніше ніж за два місяці.

Розпорядженням Президента України від 20 листопада 2017 року №200 у зв'язку з набранням чинності Законом України від 09

листопада 2017 року №2190-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань проходження державної служби» відповідно до частин третьої і четвертої статті 32 Кодексу законів про працю України доручено Першому заступникові Глави Адміністрації Президента України повідомити в установленому порядку голів обласних, Київської міської державних адміністрацій про зміну істотних умов праці, а головам обласних, Київської міської державних адміністрацій – голів відповідних районних, районних у місті Києві державних адміністрацій.

Враховуючи Роз'яснення Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування щодо застосування деяких положень Закону України від 10 грудня 2015 року №889-VIII «Про державну службу» в частині порядку оформлення втрати статусу державного службовця окремими категоріями працівників державних органів у зв'язку з набранням чинності цим Законом з 01 травня 2016 року (протокол засідання від 20 квітня 2016 року № 46), на думку

НАДС, на період повідомлення голів місцевих державних адміністрацій про зміну істотних умов праці вони мають виконувати повноваження керівника державної служби.

Крім того, відповідно до вказаних змін повноваження керівника державної служби апараті місцевої державної адміністрації та її структурних підрозділах (крім структурних підрозділів зі статусом юридичних осіб публічного права) здійснює керівник апарату.

Статтею 43 Закону передбачено, що зміною істотних умов державної служби вважається, зокрема, зміна основних посадових обов'язків.

Про зміну істотних умов служби керівник державної служби письмово повідомляє державного службовця не пізніше як за 60 календарних днів до зміни істотних умов державної служби, крім випадків підвищення заробітної плати.

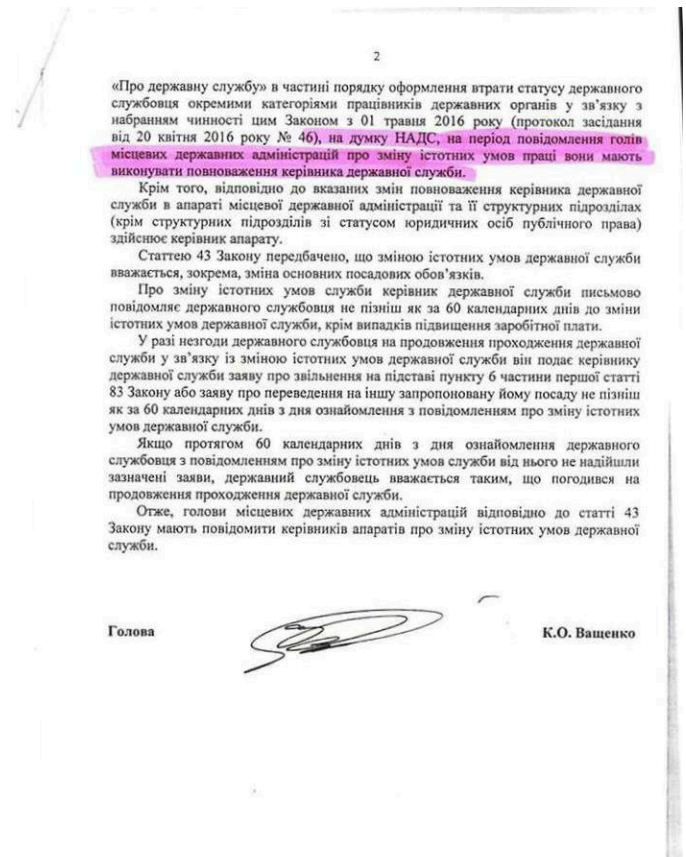
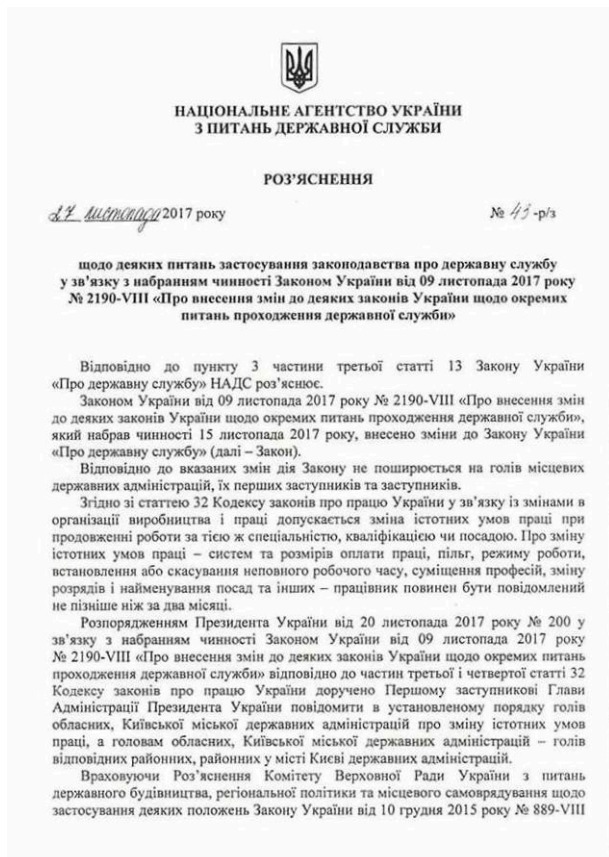
У разі незгоди державного службовця на

продовження проходження державної служби у зв'язку із зміною істотних умов державної служби він подає керівнику державної служби заяву про звільнення на підставі пункту 6 частини першої статті 83 Закону або заяву про переведення на іншу запропоновану йому посаду не пізніше як за 60 календарних днів з дня ознайомлення з повідомленням про зміну істотних умов державної служби.

Якщо протягом 60 календарних днів з дня ознайомлення державного службовця з повідомленням про зміну істотних умов служби від нього не надійшли зазначені заяви, державний службовець вважається таким, що погодився на продовження проходження державної служби.

Отже, голови місцевих державних адміністрацій відповідно до статті 43 Закону мають повідомити керівників апаратів про зміну істотних умов державної служби».

(К.Ващенко)

ЄВГЕНІЯ БОЙКО,

голова Новоселицької районної державної адміністрації

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ – ОДНЕ ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НОВОСЕЛИЦЬКОГО РАЙОНУ

Новоселицький район знаходиться у південно – східній частині Буковини на лівому березі Прута.

Район створено 11 листопада 1940 року, а в сучасних межах існує з 1965 року. Його територія складає 738 кв. км., що становить 9% від території Чернівецької області.

Район межує: на півночі – з Хотинським районом; на сході – з Республікою Молдова; на півдні вздовж р. Прут – з Герцаївським районом та Румунією; на заході – із Заставнівським районом та містом Чернівці.

Загальна протяжність кордонів району – 123 км, в т. ч. з Молдовою – 14 км, з Румунією – 32 км. На кордоні з Молдовою знаходиться міжнародний автомобільний та залізничний пункт перепустку через кордон «Мамалига – Крива».

До складу району входять місто Новоселиця та 42 сільських населених пункти.

Загальна чисельність наявного населення району складає 77 774 особи. Для району характерна висока щільність населення – 107 особи на кв. кілометр. Статева структура всього постійного населення району стабільна: в ній переважають жінки – 42 161 особа, або 53% від усього населення, чоловіків – 36 513 осіб (47 %).

За віковими групами постійне населення області розподіляється наступним чином: від 0 до 14 років – 11 570 осіб, від 15 до 64 років – 53 964 особи, від 65 – 12 240 осіб .

В районі діє 1 районна, 1 міська, 26 сільські ради та 1 сільська об'єднана територіальна громада. Район має розвинуту транспортну інфраструктуру, до послуг населення – 5

підприємств транспорту, з них 4здійснюють вантажні перевезення, 1– перевезення пасажирів.

Протяжність автомобільних шляхів району – 307,9 км (державного значення – 70 км, місцевого значення – 237,9 км, в тому числі територіальні – 76,5 км, обласні – 117,8 км, районні – 43,6 км). З твердим покриттям – 98,6 км, з покриттям щебеню – 71,3 км, з гравійним покриттям – 137,9 км.

Через район проходить найкоротший шлях із Західної України до Молдови (траса державного значення Стрий – Івано-Франківськ – Мамалига), а також із Південно-Західної до Центральної та Північної України (траса державного значення Житомир – Чернівці, яка з'єднує обласний центр з містом Київ).

В районі діє 29 загальноосвітніх навчальних закладів, з них I-III ступенів – 13, 1 гімназія, 1 ліцей та 14 – навчально-виховних комплексів. В школах навчаються 6439 учнів. Педагогічних працівників – 896, з них вихователів – 82.

В районі діють 35 клубних установ, 37 бібліотечних установ, в тому числі: районна бібліотека, районна бібліотека для дітей та 35 сільських бібліотек-філій. Функціонують 4 початкових мистецьких навчальних заклади.

Охорона здоров'я представлена комунальною установою «Новоселицька центральна районна лікарня» на 271 ліжок та комунальною установою «Центр первинної медико-санітарної допомоги Новоселицького району».

В населених пунктах району працюють 26 амбулаторій загальної практики сімейної

медицини, 5 фельдшерсько-акушерських пунктів, 4 фельдшерських пункти.

Промисловий комплекс району представлений підприємствами добувної промисловості, харчової промисловості, виробництва кормів для тварин, виробництва будівельних матеріалів, хімічної промисловості та виробництва меблів.

Підприємствами, які вносять вагомий внесок у виробництво промислової продукції в районі, є ТОВ «Свіженька», ТОВ ТПК «Грін Рей», ДП «М'ясо Буковини», ТДВ «Новоселицький птахокомбінат», ПрАТ «Мамалигівський гіпсовий завод», ТОВ «УПГ Малинівка» та ТОВ «Родничок», які виробляють 90% від продукції, виробленої підприємствами основного кола району.

ПрАТ «Мамалигівський гіпсовий завод»

ТОВ «Родничок»

ТОВ «Свіженька»

ПП «Черленівський цегельний завод»

Найвагоміший вклад в соціально-економічний розвиток району вносить сільськогосподарська галузь. Загальна площа земель в районі становить 73816 га, в т.ч. сільськогосподарського призначення – 57 782 га, з них сільськогосподарських угідь – 57180 га, в т.ч. ріллі – 44276 га, багаторічних насаджень – 4401 га, сіножатей – 2601 га, пасовищ – 5902 га.

Сільгоспвиробництвом в районі займаються 25 великих агроформувань, серед яких 2 – приватно-орендних підприємства, 10 товариств з обмеженою відповідальністю, 2 сільськогосподарських виробничих кооперативи, 2 дочірніх і 9 приватних підприємства та 111 фермерських господарств.

В районі налічується 2 паспортизованих насінневих господарства, які вирощують і реалізують насіння зернових і зернобобових культур, картоплі та сої, що забезпечує потребу господарств району в насінні озимих і ярих сільгоспкультур.

Для забезпечення господарств саджанцями в районі паспортизовані 2 господарства, які виробляють саджанці різних плодкових культур перспективних сортів.

Завдяки інвестиціям сільгоспідприємств та фермерів району в свою господарську діяльність спостерігається тенденція до зростання виробництва сільськогосподарської продукції.

З метою відтворення, збереження та поліпшення генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин в районі працюють племінний репродуктор з розведення спеціалізованої м'ясної породи великої рогатої худоби в ДП «Рокитне», племінний завод по розведенню корів молочного напрямку продуктивності в ТОВ «Агрофірма ім. Суворова», племінний репродуктор по розведенню м'ясної породи свиней «Ландрас» в СТОВ «Котелеве» та племінний завод породи свиней «Ландрас» в СТОВ «Тарасовецька птахофабрика».

Для розведення та вирощування овець Буковинського типу асканійської м'ясо-вовняної породи працюють племінні репродуктори на базі господарств ПП «Сервіс – СВС», ФГ «Дана», а розведення овець каракульської породи – племінний завод ФГ «Берестецький вівчарик» та племінний репродуктор ФГ «Вівчарик».

**Приміщення для свиноматок в АПОП
«Золотий колос»**

ТОВ «Агрофірма імені Суворова»

ДП «Рокитне»

Одним із пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку є створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення додаткових коштів у всі галузі народного господарства.

В районі завершена робота по реалізації проекту ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», загальна сума залучених інвестицій складає 1 млн.418 тис.грн.

У 2016 році пройшов конкурсний відбір у рамках підтримки територіального співробітництва країн Східного партнерства «Україна-Молдова» проект «Крок за кроком до селективного збору» (загальна вартість проекту: 296,6 тис. євро.) Реалізація вищезазначеного проекту планується в поточному році.

Завершено реалізацію мікропроекту «Поточний ремонт даху та фасаду з використанням енергозберігаючих заходів в АЗПСМ с.Котелеве» в рамках проекту ЄС ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» на загальну суму 239 тис. грн.

В рамках проекту «Сталий розвиток сільських територій Чернівецької та Одеської областей» продовжується реалізація мікропроекту «Реконструкція системи опалення дитячого навчального закладу Маршинецький НВК» на загальну суму 513 тис. 456 грн.

Окрім цього, продовжуються роботи з будівництва загальноосвітньої школи I-III ст. в с. Рідківці за рахунок коштів місцевих бюджетів та коштів Державного фонду регіонального розвитку.

З метою активізації інвестиційного співробітництва виконавчою владою краю проводилася відповідна робота щодо поширення інформації серед суб'єктів господарської діяльності району про можливість участі у заходах, спрямованих на налагодження прямих контактів з потенційними інвесторами, встановленні ділових зв'язків, що активізують обмін знаннями та комерційну взаємодію між іноземними та вітчизняними компаніями.

У соціальній сфері постійно здійснюються заходи, спрямовані на соціальний захист та надання соціальних послуг населенню району, в тому числі учасникам бойових дій, сім'ям загиблих та переселенцям із зони проведення антитерористичної операції.

Проводиться постійний моніторинг надання та забезпечення соціальних гарантій учасників антитерористичної операції та членів їх сімей.

Учасники АТО отримують грошову допомогу за рахунок Комплексної програми соціальної підтримки учасників АТО.

Вживаються заходи щодо забезпечення надання належного рівня соціального захисту і підтримки громадян, які приїхали з Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, з районів проведення антитерористичної операції на тимчасове перебування на Буковину.

На території району функціонують Стальнівецьке стаціонарне відділення для постійного та тимчасового проживання громадян похилого віку та центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів с. Костичани.

Щодо сучасного стану і перспектив реформи децентралізації у Новоселицькому районі, то варто зазначити, що останнім часом все активніше проходить процес утворення об'єднаних територіальних громад.

Станом на 1 січня 2017 року в Новоселицькому районі створено Мамалигівську об'єднану територіальну громаду (ОТГ) (2015р.), яка об'єднала 6 сільських рад.

Фінансовий аналіз виконання показників доходів місцевого бюджету громади показує, що бюджетна децентралізація створила добру фінансову основу для розвитку територій сіл, які об'єдналися.

Для жителів населених пунктів, що входять до складу Мамалигівської об'єднаної територіальної громади, було здійснено капітальний ремонт шкіл, капітальний ремонт Подвірненської музичної школи, капітальні та поточні ремонти у дитячих садках, АЗПСМ, придбано комп'ютерну техніку та електрокардіографи для усіх амбулаторій, що перебувають на балансі Мамалигівської сільської ради, проведено капітальний ремонт вулиць в сіл Мамалига та Стальнівці; ремонт вуличного освітлення та впровадження LED-технологій у вуличному освітленні, придбано 2 шкільні автобуси, грейдер, трактор, причіп, гідравлічний відвал.

Придбана комунальна техніка для забезпечення потреб громади

*Капітальний ремонт майстерні Мамалигівської
ЗОШ I-III ступенів*

АЗПСМ придбано оргтехніку та кардіографи

Рішенням Мамалигівської сільської ради було забезпечено безкоштовним харчуванням учнів 1-4 класів всіх шкіл, що перебувають на балансі сільської ради, а також учнів 5-11 класів, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям».

Мамалигівська сільська рада придбала нові електроплити для навчальних закладів.

Основні плани ОТГ на та перспективу:

- продовження оптимізації шкіл; - капітальний ремонт ДНЗ с. Балківці та ДНЗ с. Несвоя; - капітальний ремонт котельні Подвірненської ЗОШ; - капітальний ремонт АЗПСМ с. Драниця та АЗПСМ с. Стальнівці; - реконструкція будівель та споруд комунальної власності під АЗПСМ зі станцією швидкої допомоги в селі Мамалига; - будівництво приміщення Центру надання адміністративних послуг; - ремонт доріг; - впровадження енергозберігаючих технологій.

29 жовтня відбудуться перші вибори голови і депутатів Магальської сільської об'єднаної територіальної громади, а 24 грудня цього року відбудуться вибори голови та депутатів Новоселицької міської об'єднаної територіальної громади.

Основні зусилля органів виконавчої влади

та місцевого самоврядування спрямовуються на вирішення нагальних питань економічного і соціального розвитку, наповнення місцевих бюджетів, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, вчасне виконання зобов'язань соціального характеру, у першу чергу, щодо надання підтримки учасникам антитерористичної операції, їх сім'ям і вимушеним переселенцям.

Серед проблемних питань, над вирішенням яких якими працює районна виконавча влада – будівництво каналізаційних очисних споруд м. Новоселиця, прибудова до приймального покою Новоселицької центральної районної лікарні (пологове відділення).

Проблемні питання розвитку регіону розглядаються на нарадах та колегіях районної державної адміністрації, за результатами яких приймаються відповідні рішення та надаються доручення.

Питання, що потребують вирішення на рівні центральних органів виконавчої влади, направляються в обласну державну адміністрацію, які після узагальнення надсилаються Адміністрації Президента України, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України, Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

ВІДДІЛ З ПИТАНЬ ТУРИЗМУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ТУРИЗМ НА БУКОВИНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Чернівецька область знаходиться на південному заході України і розташована в трьох природно-географічних зонах: лісостеповій, яка займає Прутсько-Дністровське межиріччя, передгірській, розташованій між Карпатами та рікою Прут, і гірській, яка охоплює Буковинські Карпати. Утворена 7 серпня 1940 року в результаті возз'єднання північної частини Буковини та Хотинського повіту Бессарабії.

В сучасних межах територія області складає 8.1 тис. км² (1.3% території країни). З півдня та південного заходу вона прилягає до державного кордону з Румунією та Молдовою, на заході межує з Івано-Франківською, на півночі – з Тернопільською і Хмельницькою, на сході – з Вінницькою областями. Має добре залізничне та автошляхове сполучення як із зарубіжними країнами, так і з сусідніми областями.

Буковина входить до п'ятірки областей України, які володіють найбільшою природо-заповідною територією. Тут поєднуються живописні гірські ландшафти та мальовничі ліси передгір'я, численні річки й джерела лікувальних мінеральних вод, заворює краса лісів і гірських лук, багатих на мисливську фауну, гриби та ягоди. Не можуть не причарувати зразки традиційного народного будівництва й ужиткового мистецтва – живі носії своєрідності буковинського фольклору. Тому туризм, як вид економічної

діяльності, посідає особливе місце в економіці Чернівецької області. Область є регіоном багатопрофільного літнього та зимового гірсько-спортивного туризму, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку, а також бальнеологічного лікування.

Оспіваний в піснях Вижницький район розташований у передгір'ї Карпат по течії річок Черемош і Сірет. Вижниця – місто, яке є воротами до Буковинських Карпат, край чистих гірських рік, цілющих джерел, чарівних природних об'єктів та багатющої історичної спадщини. Гірськолижний комплекс «Мигово», що знаходиться у селі Мигово на Буковині, потрапив у 2015 році у ТОП-10 місць, найкращих для катання на лижах. Буковинський гірськолижний комплекс розташований неподалік урочища Солонець, відомого родовищами мінеральних вод. Мальовниче розташування у гірській долині поєднується з близькістю до Чернівців – усього 60 км від обласного центру. На схилах гори Мала Кічера розташовані 2 спуски довжиною 1100 і 1300 м, що обслуговуються двома бугельними підйомниками довжиною 1000 та 600 м. оплата здійснюється за принципом «електронного гаманця», що у поєднанні з чотирма турнікетами системи SKI PASS практично забезпечує відсутність черг. Снігові гармати забезпечують безперервне снігове покриття з грудня до кінця березня. Перевагою комплексу в компактність

розташування готелів, трас і об'єктів харчування.

У найвищій частині Українських Карпат розпочинається Путильщина – один із наймальовничіших куточків гірської Буковини. Серед гір у мальовничій долині протікає річка Путилка – найбільша притока річки Черемош. За характером рельєфу більшість території Путильщини – гори. Тут знаходяться найвищі точки Покутсько-Буковинських Карпат: Яровиця (1574 м), Томнатик (1565), Лісова (1478). Територія району покрита лісами, де пануючими породами є ялина, ялиця та бук звичайний. У лісах краю росте понад 50 видів рослин, водяться різноманітні тварини та птахи.

У чарівному куточку в східній частині Чернівецької області розташований Сокирянський район, який приваблює, перш за все, чудовими краєвидами, дністрянськими крутосхилами, зеленими лісовими масивами, буйним весняним цвітінням і щедрістю осінніх садів. Районний центр – місто Сокирянки лежить у долині маленької річечки Сокирянки, яка впадає в Дністер – гордість і окрасу краю. На пагорбах Дністра серед мальовничих скель у нерукотворних печерах розташувався один з декількох на території України печерних монастирів – Свято-Миколаївський (заснований у XI - XII столітті).

За 70 км від Чернівців у північно-східній частині розташований Хотинський район. Центр Хотинського району – стародавнє місто Хотин, яке знаходиться на відстані 69 км від міста Чернівці. На самому березі Дністровського водосховища розташува-

лась Хотинська фортеця – одне із Семи чудес України, де щороку відбувається фестиваль «Битва націй».

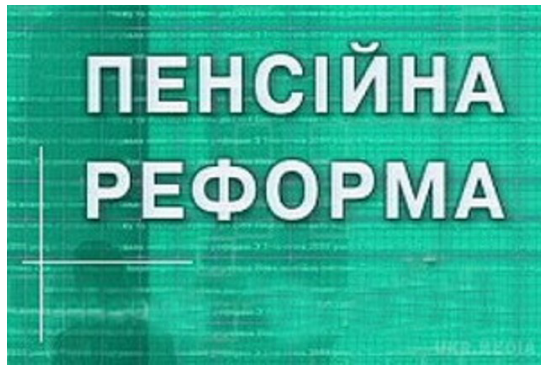
Буковинська земля, багата на природні об'єкти, архітектурні пам'ятки, історичні події, завжди була та залишається краєм гостинним і цікавим у туристичному сенсі.

На теренах області можна організувати активний відпочинок для різних верств населення, а саме:

- авіа-тури – польоти на спортивному літаку з інструктором;
- польоти на парашути з інструктором;
- трекінг-тури до скельних масивів, скелелазіння в зв'язках з інструктором;
- сплав по гірських річках на рафтах екіпажами по 7 чол. з інструкторами;
- трекінг-тури зі сходженнями на найвищі та найкрасивіші вершини Карпат;
- спелео-тури в найкрасивіші печери Буковини та Тернопільської обл.;
- велосипедні тури по Буковинських Карпатах з відвіданням історичних та природних пам'яток;
- стрибки з парашутом;
- організація та проведення літніх дитячих наметових таборів
- проведення екскурсій по визначних місцях Буковини та міста Чернівців.

Прикордонне розташування, сприятливі природно-кліматичні умови, багаті рекреаційні ресурси, економічний і науковий потенціал, соціально-культурні та історичні традиції розкривають широкі перспективи для розвитку плідної міжнародної співпраці.

НАТАЛЯ НАЗАРЕНКО,

*заступник начальника управління
– начальник відділу методології та
організації роботи з обслуговування
громадян управління пенсійного забез-
печення Головного управління
Пенсійного фонду України
в Чернівецькій області*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЙ З 1 ЖОВТНЯ 2017 РОКУ

8 жовтня Президент підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» №2148-19 від 03.10.2017, який набрав чинності 11.10.2017. Відразу після підписання Закону органами Фонду області забезпечено проведення відповідних перерахунків пенсійних виплат буковинців.

Зазначеним Законом встановлено, що з 1 жовтня 2017 року проводиться осучаснення пенсійних виплат, тобто приведення всіх раніше призначених пенсій до єдиних правил розрахунку з використанням середньої заробітної плати за останні 3 роки (2014-2016) у розмірі 3764,40 грн. Наприклад, для тих, хто став пенсіонером ще до 2008 року, для базового розрахунку пенсій брався втричі менший показник середньої заробітної плати за 2007 рік (1197,91 грн.). Тому осучаснення цього показника для пенсіонерів, хто давно вийшов на пенсію, було вкрай необхідним. При проведенні таких перерахунків застосовано показник вартості одного року страхового стажу на рівні 1 відсотка. Водночас на перехідний період для нових пенсій до кінця 2017 року зберігається вартість року стажу 1,35%.

З 1 жовтня при призначенні та перерахунку пенсій, надбавок, підвищень, інших пенсійних виплат, встановлених законодавством, використовується розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, встановлений Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» на 1 грудня 2017 року (тобто 1373 грн.), збільшений на 79

гривень.

Відтак, мінімальні розміри пенсій осіб з інвалідністю, пенсій у зв'язку з втратою годувальника, пенсій за віком при страховому стажі не менше 35 років для чоловіків, 30 років – для жінок (або при стажі не менше 25 та 20 років відповідно для чоловіків та жінок, яким пенсію призначено до 01.10.2011 та не перераховано з урахуванням стажу та заробітку, набутих після призначення (попереднього перерахунку) пенсії), а також інші мінімальні пенсійні виплати, залежні від показника прожиткового мінімуму, з 1 жовтня обчислюються виходячи із розміру 1452 грн. Внаслідок чого зросли підвищення до пенсій, встановлені інвалідам війни, учасникам бойових дій, учасникам війни, членам сімей загиблих та померлих ветеранів війни, жертвам нацистських переслідувань, мінімальні виплати для інвалідів внаслідок аварії на ЧАЕС тощо.

В цілому ж встановлено, що пенсії з урахуванням всіх доплат до пенсії, встановлених законодавством (крім пенсії за особливі заслуги перед Україною), перераховані з 1 жовтня 2017 року, а також ті, що призначатимуться після цієї дати, встановлюються у розмірі, не меншому за розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, передбаченому на 1 грудня 2017 року. Це дозволило, зокрема, перерахувати з 1 жовтня пенсії, розмір яких до цього часу складав 949 грн., збільшивши їх до рівня 1373 грн.

Скасовано особливий порядок виплати пенсій працюючим пенсіонерам, який раніше

обмежував виплату їх пенсії розміром 85 %.

Особам, пенсії або щомісячне довічне грошове утримання яким призначені відповідно до законів України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інших спеціальних законів, розмір яких з урахуванням перерахунку у зв'язку з осучасненням пенсії за нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та застосуванням нового прожиткового мінімуму, буде більший, проводиться автоматичне переведення пенсії на умовах, передбачених цим Законом, без необхідності їх звернення, за матеріалами пенсійних справ.

Згідно з прийнятою пенсійною реформою відбулися також зміни в обчисленні пенсії для жінок, які в період з 01.10.2011 до 01.01.2015 скористалися правом дострокового виходу на пенсію після досягнення ними 55 років. Зокрема, передбачено, що для таких осіб запроваджене в 2011 році зменшення розміру пенсії за віком застосовується до досягнення жінкою пенсійного віку та протягом періоду, який дорівнює кількості повних та неповних

місяців дострокового виходу на пенсію після досягнення встановленого для неї пенсійного віку. Після завершення цього періоду розмір пенсії переглядається без застосування зниження пенсії з дня, наступного за днем завершення цього періоду. Таким чином, скасовано норму закону, яка передбачала застосування зменшення розміру пенсії за дострокове її призначення протягом всього періоду отримання пенсійної виплати.

Пенсійна служба області забезпечила проведення нарахувань та виплату пенсій в перерахованих розмірах в установлені строки. Всі перерахунки проведені в автоматизованому режимі за матеріалами пенсійних справ без необхідності звернень громадян.

Перерахунку підлягали 93,6% пенсійних справ. 56% буковинських пенсіонерів з цього числа отримали підвищення пенсії в розмірі від 100 до 1000 грн., а майже 10% – більше 1000 грн. В середньому розмір підвищення пенсій в області становить понад 350 грн.

Перераховані суми пенсій буковинці зможуть отримати до 25 жовтня, в тому числі ті пенсіонери, яким пенсія виплачена в першій декаді місяця, тобто до проведення перерахунку. Ті ж, хто не одержав належну йому доплату пенсії в поточному місяці, отримають її в листопаді цього року.

ГАННА МОСКОВЧУК,

заступник начальника управління – начальник відділу з питань призначення пенсій управління пенсійного забезпечення Головного управління Пенсійного фонду України в Чернівецькій області

ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ПРАВА НА ПЕНСІЮ ЗА ВІКОМ В УМОВАХ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», який набрав чинності з 11.10.2017, особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років за наявності страхового стажу не

менше 15 років по 31 грудня 2017 року.

Починаючи з 1 січня 2018 року право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років мають особи за наявності страхового стажу:

з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2018 року -

не менше 25 років;
 з 1 січня 2019 року по 31 грудня 2019 року - не менше 26 років;
 з 1 січня 2020 року по 31 грудня 2020 року - не менше 27 років;
 з 1 січня 2021 року по 31 грудня 2021 року - не менше 28 років;
 з 1 січня 2022 року по 31 грудня 2022 року - не менше 29 років;
 з 1 січня 2023 року по 31 грудня 2023 року - не менше 30 років;
 з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року - не менше 31 року;
 з 1 січня 2025 року по 31 грудня 2025 року - не менше 32 років;
 з 1 січня 2026 року по 31 грудня 2026 року - не менше 33 років;
 з 1 січня 2027 року по 31 грудня 2027 року - не менше 34 років;
 починаючи з 1 січня 2028 року - не менше 35 років.

При цьому зберігається вік виходу на пенсію, започаткований реформою 2011 року, при досягненні якого жінки 1961 року народження і старші можуть реалізувати право на пенсію за наявності необхідного страхового стажу до досягнення 60 років, зокрема, у віці:

58 років - які народилися з 1 квітня 1959 року по 30 вересня 1959 року;
 58 років 6 місяців - які народилися з 1 жовтня 1959 року по 31 березня 1960 року;
 59 років - які народилися з 1 квітня 1960 року по 30 вересня 1960 року;
 59 років 6 місяців - які народилися з 1 жовтня 1960 року по 31 березня 1961 року;
 60 років - які народилися з 1 квітня 1961 року по 31 грудня 1961 року.

У разі відсутності, починаючи з 1 січня 2018 року, страхового стажу, передбаченого частиною першою статті 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (від 25 до 35 років в залежності від часу виходу на пенсію), особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 63 роки за наявності страхового стажу:

по 31 грудня 2018 року - від 15 до 25 років;
 з 1 січня 2019 року по 31 грудня 2019 року - від 16 до 26 років;
 з 1 січня 2020 року по 31 грудня 2020 року - від 17 до 27 років;

з 1 січня 2021 року по 31 грудня 2021 року - від 18 до 28 років;
 з 1 січня 2022 року по 31 грудня 2022 року - від 19 до 29 років;
 з 1 січня 2023 року по 31 грудня 2023 року - від 20 до 30 років;
 з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року - від 21 до 31 року;
 з 1 січня 2025 року по 31 грудня 2025 року - від 22 до 32 років;
 з 1 січня 2026 року по 31 грудня 2026 року - від 23 до 33 років;
 з 1 січня 2027 року по 31 грудня 2027 року - від 24 до 34 років;
 починаючи з 1 січня 2028 року - від 25 до 35 років.

У разі відсутності, починаючи з 1 січня 2019 року, зазначеного вище страхового стажу, особи матимуть право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 65 років за наявності страхового стажу не менше 15 років.

Наявність страхового стажу, який дає право на призначення пенсії за віком, визначається на дату досягнення особою відповідного віку і не залежить від наявності страхового стажу на дату звернення за призначенням пенсії.

Крім того, починаючи з 1 січня 2028 року, у разі наявності у особи 40 і більше календарних років страхового стажу, пенсія за віком призначатиметься незалежно від віку.

Зауважимо, що в період з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2020 року особам, які досягли віку, визначеного частиною першою статті 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та не набули страхового стажу, передбаченого нормами зазначеної статті, за умови наявності у них не менше 15 років страхового стажу, матимуть змогу призначити тимчасову державну соціальну допомогу непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату. Зазначена тимчасова державна соціальна допомога призначатиметься органами соціального захисту населення і виплачуватиметься до досягнення такими особами віку, з якого вони набувають право на призначення пенсії. Вказана допомога призначатиметься з урахуванням майнового стану та середньомісячного сукупного доходу особи в порядку, встановленому КМУ.

ЛІДІЯ ГАЙДЕЙ,

*начальник відділу культури
Заставнівської районної державної
адміністрації*

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ЗАСТАВНІВЩИНИ

Низка указів Президента України, законодавчих актів, прийнятих останнім часом, свідчить про розуміння ролі і значення культури у суспільному житті на найвищому рівні державної влади.

Відділ культури є структурним підрозділом Заставнівської районної державної адміністрації, діє на підставі Положення, затвердженого Розпорядженням голови районної державної адміністрації № 420р від 15.12.2016 року і має подвійне підпорядкування: Заставнівській районній державній адміністрації та Управлінню культури Чернівецької обласної державної адміністрації. Утримується за рахунок коштів районного бюджету.

Принципова позиція керівництва району з проблеми галузі знайшла відображення у розпорядженнях, протокольних дорученнях голови районної державної адміністрації та рішеннях сесії районної Ради.

У підпорядкуванні відділу культури знаходяться: Заставнівська централізована бібліотечна система, яка включає центральну

районну бібліотеку, районну дитячу бібліотеку та 35 бібліотек-філіалів району; районний Палац культури та 35 сільських клубних установ; 4 мистецькі школи – Заставнівська, Кострижівська, Вікнянська музичні школи та Заставнівська художня школа; централізована бухгалтерія.

У 36 клубних установах району працює 173 аматорських колективи, в яких займаються 1758 учасників, із них 35 – дитячі колективи з 424 учасниками. Гордістю клубних закладів району є 13 аматорських колективів, що носять почесне звання «народний», та 2 – «зразковий». При них активно діють дитячі підготовчі студії.

Пріоритетними напрямками клубної роботи є культурно-мистецькі акції, музичні лекторії, вечори-зустрічі, вечори відпочинку, огляди-конкурси.

За 9 місяців 2017 року проведено огляди-конкурси:

- «Коляди» та «Маланки» «Коляда і Маланка ідуть всім радість несуть»;

- виконавців художнього слова, присвячений пам'яті Т.Г.Шевченка, «Хвилююче слово Пророка»;

- хореографічних колективів « У колі друзів»;

- театральних колективів «Чарівна країна – театр»;

- виконавців естрадного співу « Святковий зорепад»;

- дитячих фольклорних колективів « Ой прийшла весна, ой прийшла красна»;

- Фестини творчих родин «На Першу Пречисту у с. Горошівці»;

- оркестрів народних інструментів «Музичний водограй» с. Василів;

Район славиться своїми Міжрегіональними фестивалями «Дністрові зорі»

та «Заставнівська юшка»

З метою досягнення якісних результатів роботи Заставнівської ЦБС було розробле-

но та затверджено рішенням III позачергової сесії VII скликання Заставнівської районної ради, що відбулась 24 грудня 2015 року, «Програму розвитку бібліотек як інформаційних і культурних центрів Заставнівського району на 2016 – 2020 рр.»

Станом на 01.07.2017 року фонд ЦБС становить 453767 примірників друкованих видань. Книгозбірні району за III квартали 2017 року залучили до читання 19928 читачів, їм видано 343426 примірників книг, відвідування складає 143546. Середня читаність – 17,2. Середнє відвідування – 7,2. Процент охоплення населення читанням – 37,6%.

2017 року ЦБС отримала 2167 примірників книг, що в сумі складає 125105 грн. (за рахунок державних цільових програм), та здійснено передплату періодичних видань для бібліотек району на I півріччя 2017 року на суму 19000 грн. (кошти районної Програми), а також на II півріччя 2017 року на суму 10000 грн. (кошти районної Програми).

Пріоритетними напрямками бібліотечної роботи є цикл заходів, спрямованих на проведення національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Проводяться найрізноманітніші національно-патріотичні заходи в бібліотеках району, а саме: години патріота, години пам'яті, уроки історії, презентації книг, огляди книжково-ілюстративних виставок на цю тематику. Систематично проводяться засідання клубів за інтересами, заходи з нагод знаменних та пам'ятних дат, ювілеї письменників, презентації нових видань. Підготовка та проведення заходів висвітлюється в засобах масової інформації та на сайті Заставнівської ЦРБ, який діє з 2008 року (Адреса сайту <http://zcrb.at.ua/>).

Найактуальніші заходи 2017 року:

Засідання клубу «Золотий вік»

Різдвяні зустрічі в бібліотеці «Христос народився! Славимо Його!»

Презентація поетичної збірки «Мелодія слова» від Юрія Кушніра

Вечір пам'яті вшанування героїв бойових дій Афганістану «Ніхто не забутий, на попіл ніхто не згорів», бібліотека-філіал с.Ржавинці

Свято з нагоди Міжнародного дня рідної мови – «Слово рідне, мова рідна»

Свято з нагоди Всесвітнього дня поезії «І дихають серцем слова»

Наші обереги. «Кожна людина – майстер», презентація творчих робіт О.З.Козарійчука у краєзнавчій світлиці

Районний етап Всеукраїнського конкурсу дитячого читання «Книгоманія – 2017» «Найкращий читач 2017 року»

«Фестиваль мандрівного кіно» завітав на Заставнівщину

Творча галерея «Мистецька спадщина» біля входу до книгозбірні «Вишиванка – поезія душі» Зустріч з братами Капрановими

Тренінг з фінансової грамотності «Особисті фінанси та відповідальне використання фінансових послуг»

Відзначення Всеукраїнського дня бібліотек в бібліотеці-філіалі с.Веренчанка «Святковий вогник працівників району»

Цікава зустріч з талановитим земляком – Василем Андрійовичем Шендеровським «Від серця славлю сіяча в науці»

Гайдей Лідія Іванівна
Заслужений працівник культури України,
Лауреат обласних літературно-мистецьких премій
ім. С. Воробкевича та ім. Сіді Таль,
двічі Лауреат районної мистецької премії ім. М. Івасюка
член Міжнародної Асоціації національних культур ЕФКО
(м.Страсбург).
член Всеукраїнської спілки театральних діячів України
нагороджена почесним орденом «Берегиня України»,
почесними грамотами Міністерства культури
та найвищою нагородою Федерації професійних спілок

ОЛЕКСІЙ ГРУШКО,

експерт Центру розвитку місцевого самоврядування у Чернівецькій області

СУБВЕНЦІЯ НА РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (УКРАЇНА ТА ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ)

Метою державної регіональної політики є створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів, стимулювання сталого економічного зростання та зменшення диспропорцій у розвитку регіонів. Дана політика базується на принципі децентралізації місцевого та регіонального самоврядування, який передбачає посилення ролі місцевих органів влади у розв'язанні економічних, соціальних та екологічних проблем.

В Україні існує низка інструментів фінансової підтримки місцевого та регіонального розвитку, які доступні для органів місцевого самоврядування, їх комунальних закладів та установ. Зокрема, це:

- Державний фонд регіонального розвитку;
- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій;
- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад;
- кошти державного бюджету, отримані від ЄС, у рамках виконання Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України;
- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я в сільській місцевості;

- кошти державного бюджету для будівництва футбольних полів зі штучним покриттям.

У перший бюджетний рік існування об'єднаних територіальних громад в Україні, 2016-й, з Державного бюджету громадам на розвиток інфраструктури було передбачено субвенцію у розмірі 1 млрд. грн. Кошти субвенції розподілилися між 159 об'єднаними громадами за чіткою формулою: залежно від кількості сільського населення і площі громади. Це від 960 тис. грн. для найменшої об'єднаної громади (Заводська ОТГ Тернопільської області) до 23 млн. грн. – для найбільшої (Краснолиманська ОТГ Донецької області). Тобто на додаток до того, що об'єднані територіальні громади внаслідок децентралізації отримали платоспроможні місцеві бюджети, вони тепер мали і можливість самостійно вирішувати інфраструктурні питання населених пунктів: утеплення, ремонтів шкіл, реконструкції дитячих садочків, ремонту доріг, відкриття ЦНАПів, амбулаторій загальної практики сімейної медицини тощо. Велику увагу приділили розвитку сільських територій у громадах, які з 90-х років минулого століття здебільшого перебувають у критичному стані.

Субвенція на формування інфраструктури надавалась (і надається) для створення, модернізації інфраструктури об'єднаної територіальної громади та може спрямовуватись на нове будівництво, реконструкцію,

капітальний ремонт об'єктів інфраструктури, що належать до комунальної форми власності (у тому числі на виготовлення проектної та містобудівної документації). Слід зазначити, що через специфіку бюджетного законодавства якраз фінансування виготовлення проектної та містобудівної документації викликало певні проблеми. Метою субвенції було стимулювання розвитку новоутворених громад, переключення їхньої уваги з «латання дірок» – для цього якраз і призначена субвенція, адже в своїй більшості інфраструктура та комунальна власність громад в кращому випадку оновлювалася в 1990-ті роки, – на питання розвитку. Відразу було визначено дві умови:

1. Кошти субвенції повинні використовуватися виключно на капітальні видатки, тобто на створення матеріальної бази ОТГ, а не на видатки споживання, які іноді через те, що вони не лишають після себе вагомих матеріальних результатів, називають видатками проїдання (хоча це й не зовсім коректно, проте це дискусійне питання предмет окремої розмови).

2. Громада може отримати фінансування на розвиток інфраструктури в межах виділеного їй бюджету лише за умови розробки цільового проекту, який передбачав не лише наявність проектно-кошторисної документації.

За основу було взято проектну заявку, яка заповнювалась під час подачі проекту на регіональний конкурс проектів, що можуть фінансуватися за кошти Державного фонду регіонального розвитку. Тобто форма була водночас і знайома, й відносно проста, проте все одно зберігла певні важливі нюанси.

По-перше, в ній чітко має бути описана проблема, на вирішення якої справовано проект, наприклад: не просто дайте нам гроші на ремонт школи, а обгрунтуйте, чому школа потребує саме такого ремонту, чому саме ця школа потребує ремонту, чи взагалі потрібно ремонтувати школу – можливо, краще ці кошти направити на ремонт абмудаторії чи дороги. Все це описується в розділі «Опис пробле-

ми», де, окрім цього, зазначаються і соціальні й економічні аспекти вирішення проблеми та чітко визначається, на кого саме спрямовано позитивний ефект від реалізації проекту. Тобто, в ідеалі, перш ніж починати готувати об'єкт, бажано б було його оцінити якщо не через дерево проблем/цілей, то хоча б за методом визначення проблематики шляхом десяти питань, а не шляхом наявності/відсутності проектно-кошторисної документації на ремонт.

По-друге, важливими розділами проектною заявки є й визначення мети та завдань проекту, а також опис очікуваних результатів та сталості проекту – як об'єкт буде в подальшому фінансуватися, чи призведе проект до

економії бюджетних коштів (а може, навіть почне генерувати додаткові доходи), до яких позитивних зрушень в місцевих політиках (ні, не в тих, де політичні партії та обирають депутатів – мова йде про місцеві політики управління/розвитку у відповідних сферах, таких як освіта, економіка, культура та ін.) та трансформаційних перетворень призведе, як зміцниться інституційна сталість громади. Також у проекті обов'язково мають бути описані основні діяльності, наведено їх план-графік виконання та бюджет.

Також слід зазначити, що оскільки у статті 10 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» йдеться про те, що держава здійснює фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад шляхом надання коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку, то проект інфраструктурної субвенції в обов'язковому порядку повинен відповідати плану соціально-економічного розвитку громади.

16 березня 2016 року Постановою Кабміну №200 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад» було визначено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних

громад та розподіл у 2016 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад. А після того як Наказом Мінрегіонбуду №82 від 05.04.2016 було затверджено Форму проектної заявки на проект, який може реалізовуватися за рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ, громади почали писати проекти та готувати пакети документів заявок.

Відповідно до Постанови Кабміну, кошти інфраструктурної субвенції можна витратити на:

- розробку проектної, містобудівної та планувальної документації громади;
- підвищення якості надання адміністративних послуг у громаді, зокрема створення, модернізацію центрів надання адміністративних послуг та придбання обладнання і програмного забезпечення;
- створення сучасних систем організації управління громадою – комунікаційних мереж, баз даних, систем оповіщення населення;
- реконструкцію, переобладнання, перепрофілювання будівель бюджетних установ ОТГ з метою їх використання відповідно до повноважень та потреб об'єднаних територіальних громад з обов'язковим застосуванням енергоефективних технологій;
- нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт вулиць, доріг, мостів, переходів комунальної власності, що поліпшують доступність жителів до об'єктів та установ, у яких надаються адміністративні, соціальні та інші послуги;
- закупівлю транспортних засобів для підвезення дітей до навчальних закладів, транспортних засобів спеціального призначення та комплектувальних виробів до них для комунальних підприємств, пожежної і спеціальної рятувальної техніки та пожежно-рятувального оснащення, спеціалізованих санітарних транспортних засобів для лікувальних закладів;
- нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів водопостачання

та водовідведення,

об'єктів поводження з відходами та рекультивацію територій сміттєзвалищ тощо;

- здійснення інших заходів щодо об'єктів комунальної форми власності, які є важливими для посилення спроможності територіальної громади, забезпечення належного рівня безпеки та цивільного захисту;

- погашення в установленому законодавством порядку зареєстрованої органами Казначейства на початок бюджетного періоду бюджетної кредиторської заборгованості місцевих бюджетів, що виникла під час здійснення видатків місцевими бюджетами за рахунок коштів, отриманих з державного бюджету за програмою “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад”;

- будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, а також капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах).

Слід зазначити, що наведений вище перелік – це перелік зразка 2017 року, доповнений постановою Кабміну №410 з урахуванням досвіду, накопиченого протягом 2016-го. Зокрема саме цього року з'явилася можливість під час створення та модернізації ЦНАПів закуповувати для них обладнання та софт, прокладати мережі та створювати бази даних, купувати санітарний транспорт, погашати кредиторську заборгованість та можливість ремонтувати не лише свої власні дороги, а й ті, що проходять населеним пунктом, проте знаходяться на балансі обласного дорожнього господарства; також розробка проектної, містобудівної та планувальної документації була винесена окремо. Крім того, новою постановою передбачено обов'язкове врахування потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення під час розроблення проектної документації, а також під час закупівлі транспортних засобів загаль

ного користування, шкільних автобусів тощо, що є важливим кроком побудови гармонійного суспільства за європейськими стандартами.

Окремо ще хотілося б зупинитися на порядку визначення розміру суми субвенції, яку отримує громада. Так, при розрахунку обсягу інфраструктурної субвенції враховується не тільки населення, а й просторові чинники. Таким чином, сума субвенції, що надається об'єднаній територіальній громаді на формування інфраструктури, залежить не тільки від кількості сільського населення (субвенція спрямовується в першу чергу на розвиток сільської місцевості, адже вона в Україні розвинута набагато гірше ніж міста), але й від її площі території громади.

Розподіл субвенції здійснюється за формулою:

$$V_i = V_o \times (X_i/X + Y_i/Y)/2,$$

де V_i – обсяг субвенції об'єднаної територіальної громади;

V_o – загальний обсяг субвенції;

X_i – кількість сільського населення об'єднаної громади;

X – кількість сільського населення всіх об'єднаних територіальних громад;

Y_i – площа території об'єднаної територіальної громади;

Y – площа територій усіх об'єднаних територіальних громад.

Такий підхід є логічним, проте не в повній мірі враховує наявність у громадах реальних інфраструктурних проблем, особливо у віддалених сільських населених пунктах, які не відповідають критеріям доступності до адміністративних центрів та низці важливих базових послуг. Особливо це відчутно в громадах, що утворилися у

гірській місцевості. Згідно з чинним порядком розподілу однакові субвенції отримують громади з однаковою площею і кількістю сільського населення, проте з різним рівнем доступу (часової доступності) цього населення до адміністративних центрів і послуг. Так, громади, до складу яких входять села з часовою доступністю більше 30 хвилин до адміністративних центрів, потребують додаткового фінансування для покращення

дорожньо-транспортної інфраструктури, створення та підтримки додаткових опорних пунктів для вчасного надання послуг швидкої медичної чи пожежної допомоги тощо. Додатково врахувати просторові особливості

територіальних громад при розподілі інфраструктурної субвенції можна, наприклад, врахувавши у формулі наявність віддалених сільських населених пунктів чи кількість сільського населення, часова доступність якого до адміністративних центрів (чи до опорних пунктів надання важливих послуг) є незадовільною (у нашому випадку, більшою за визначений постановою КМУ № 214 критерій – 30 хвилин), та ввівши додатковий коефіцієнт для громад, що мають у своєму складі населені пункти, що є гірськими територіями.

І останнє, на чому б хотілося зупинитися, перш ніж перейти безпосередньо до розгляду проектів, це на правовій базі та шляху заявки, який вона проходить, перш ніж отримати ухвалу.

Законодавче регулювання надання державної субвенції на розвиток інфраструктури ОТГ Чернівецької області здійснюється відповідно до наступних нормативно-правових документів:

- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»;

- Закон України «Про Державний бюджет України» (за відповідний рік);

- Постанова КМУ від 16.09.2016 р. №200 «Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету

місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад»;

- Постанова КМУ від 07.06.2017 р. №410 «Зміни, що вносяться до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад»;

- Наказ Міністерства регіонального розвитку від 28.03.2016 № 73 «Питання діяльності Комісії з розгляду поданих виконавчими комітетами міських, селищних, сільських рад об'єднаних територіальних громад проектних заявок на проекти, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів субвенції з

державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад»;

- Наказ Мінрегіону від 05.04.2016 № 82 «Про затвердження форми проектної заявки на проект, який може реалізовуватися за рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ»;

- Розпорядження Чернівецької обласної державної адміністрації від 11.05.2016 р. №270-р «Про створення робочої групи з розгляду проектних заявок на проекти, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів субвенції на формування інфраструктури ОТГ».

Перелік документів, які необхідно подати в ОДА в якості першого кроку в рамках отримання інфраструктурної субвенції:

- перелік проектів з відповідними заповненими проектними заявками, що пропонуються до фінансування, затверджений рішенням виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради ОТГ (рішення додається до переліку);

- витяг з плану соціально-економічного розвитку ОТГ, де вказуються проекти, що пропонуються до фінансування;

- довідка, що підтверджує приналежність об'єкта інфраструктури до комунальної власності;

- ПКД (титульна сторінка з усіма печатками та підписами) та локальний кошторис для реконструкції та будівництва; дефектний акт та локальний кошторис для капремонту;

- експертний висновок і експертний звіт при умові проведення перерахунку кошторису для будівництва та реконструкції, або експертний звіт для капремонту;

- три попередні цінові пропозиції у випадку купівлі транспортних засобів, спецтехніки інших основних засобів для обґрунтування вибору ціни.

Комплект документів, що подається, надсилається до ОДА із супровідним листом за підписом голови ОТГ. Після цього ОДА протягом п'яти днів або дає висновок, або повертає документи на доопрацювання, після чого документи направляються на

Міжвідомчу комісію Мінрегіону, яка здійснює погодження проектної заявки протягом п'яти днів, після чого освоєння фінансування з метою вирішення проблем з об'єктами інфраструктури знаходиться виключно у руках громади.

Як вже було зазначено, у 2016 році обсяг інфраструктурної субвенції було визначено на рівні 1 млрд. грн., який відповідно до формули розподілили між 159 громадами України. Розподіл субвенції наведено на рис. 1.

Рис. 1. Розподіл інфраструктурної субвенції за регіонами України.

Як можна побачити, найбільшу суму коштів отримала Хмельницька область за рахунок значної кількості утворених ОТГ – 216,3 млн. грн. на 22 громади; також більше 100 млн. грн. отримала Тернопільська та Дніпропетровська області. Проте Чернівецька область, незважаючи на те, що є найменшою як за площею, так і за населенням, стала восьмою за обсягами фінансування, залучивши більше 45 млн. грн. на інфраструктуру. Не в останню чергу це відбулося за рахунок потужного першого об'єднання – більше 10 громад в 2015 році було утворено лише в п'яти областях України.

Розподіл субвенції для ОТГ Чернівецької області у 2016 р. - 45,4 млн. грн.

Відповідно до методики, найбільше коштів на розвиток інфраструктури отримала Мамалигівська громада, на той момент де-факто найбільша: 12,5 тис. населення й всі населені пункти (вісім) розташовані в сільській місцевості. Найменше отримали Сокирянська та Глибоцька громади оскільки вони були утворені на базі районного центру та охоплювали крім центрального населеного пункту лише одну сільську раду. Усть-Путильська громада отримала теж не дуже значну суму, оскільки вона є гірською громадою з малою кількістю мешканців (якраз виявився один із недоліків розподілу субвенції за формулою).

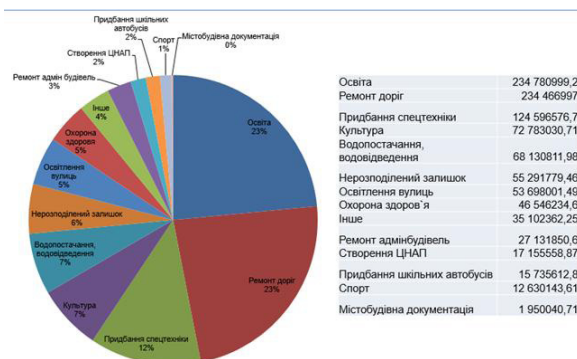

Рис. 3. Розподіл інфраструктурної субвенції по Україні за напрямками використання

Як можна побачити з рис. 3, майже половина коштів українські громади спрямували на покращення стану об'єктів освіти та місцевих доріг; слід відмітити, що третім за популярністю напрямком стало придбання спецтехніки, що є демонстрацією громадами розуміння розвиткових питань, оскільки ремонт приміщень дозволяє лише законсервувати його стан, а наявність спецтехніки дозволяє ефективно розвиватися комунальному сектору громади та навіть генерувати певний дохід – від здачі спецтехніки в оренду іншим громадам.

У 2016 році 10 громад Чернівецької області реалізували 67 проектів на загальну суму 45,396 млн. грн., що склало 99,9% від виділених на регіон коштів. Розподіл напрямків використання децю відрізнявся від загальноукраїнських тенденцій.

Рис. 4. Розподіл інфраструктурної субвенції громадами Чернівецької області за напрямками використання.

Так, частка витрат на освітні об'єкти (школи та ДНЗ) майже в півтори рази більше, ніж в середньому по Україні, медицина опинилася на третьому місці (8 по Україні), а техніка для комунальних підприємств, навпаки, опинилася серед малопопулярних заходів.

Серед цікавих проектів, що реалізовувалися в Чернівецькій області, слід відзначити наступні:

- придбання шкільного автобуса Вашківською громадою (700 тис. грн.);
- придбання автогрейдера для потреб комунального підприємства Мамалигівської сільської ради (1,8 млн. грн.);
- відновлення другого корпусу ДНЗ у с. Керстенці Недобойської громади (600 тис. грн.). Керстенці.

Місць в садочку не вистачало всім, батьки возили дітей у Хотин, тому у 2016 році було здійснено капремонт, а на наступний запланували реконструкцію котельні, що обслуговує школу та ДНЗ, з одночасним утепленням відновленого крила будівлі. Відповідно, з грудня в нових залах ДНЗ вже будуть функціонувати повноцінні групи

(зараз приміщення використовуються для подій), а на 2018 рік планується добудувати у садочку басейн;

- капітальні ремонти амбулаторій у смт. Глибока (1,37 млн. грн.), с. Рашків Рушинської громади (262 тис.

грн.) та у с. Мариничі Усть-Путильської громади (1,18 млн. грн.);

- капітальний ремонт доріг з асфальтобетонним покриттям по вулицях Сидора Вороб-

кевича, Ярослава Мудрого, Василя Стуса, проїзної частини біля ПАТ «Укртелеком», Садова, Покровська у м. Сокиряни (785,8 тис. грн.).

Волоківська громада стала єдиною, хто наважилася на капітальне будівництво з нуля (в інших будівництво теж було, проте, наприклад, в Великокучурівській громаді це була надбудова мансардного поверху адмінбудівлі). Так, у громаді було вирішено розпочати будівництво лікарської амбулаторії загальної практики – сімейної медицини в с. Грушівка (2,2 млн. грн.) та добудова приміщень на дві групи дитячого навчального закладу «Веселка» по вул. Головній 57-а в с. Валя Кузьміна (2 млн. грн.). Зрозуміло, що виділених коштів (проекти будівництва передбачало значно більші капіталовкладення), та й термінів, до кінця року не вистачало, щоб здати ці об'єкти в експлуатацію у 2016-му, тому реалізація проектів була передбачена протягом трьох (АЗПСМ) та двох років і включала в себе й співфінасування з боку сільської ради.

Особливо приємно відзначити, що під час проведення практичного семінару «Актуальні питання підготовки проектів, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку та субвенції на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад [у 2017 році]» серед розісланих Мінрегіоном методичних матеріалів можна було знайти проекти Недобоївської (будинок культури та ДНЗ) та Рукшинської (парк, стадіон) громад як приклади, що, безумовно, говорить про цікавість проектів та хороший рівень іншої підготовки.

У 2017 році субвенція на формування інфраструктури 366 створених у 2015-2016 роках об'єднаних територіальних громад становить – 1,5 млрд грн., з них 1 млрд грн спеціального фонду і 0,5 млрд грн загального фонду. Цього разу найбільший обсяг субвенції становив для Хмельницької (167 млн. грн.), Житомирської (155 млн. грн.) та Дніпропетровської (135 млн. грн.) областей. Найбільший обсяг субвенції передбачено Олевській ОТГ Житомирської області - 27,8 млн грн, Сновській ОТГ Чернігівської

області - 15,8 млн грн та Новоушицькій ОТГ Хмельницької області - 14,8 млн грн.

Цього року Чернівецька область отримала коштів на інфраструктурну субвенцію майже в півтора рази більше, ніж у попередньому, проте через зростання кількості громад та утворення двох потужних громад на базі м. Сторожинець та м. Вижниця, які об'єднали велику кількість селищних населених пунктів навколо себе, громади, утворені у 2015 році, отримали у 2017-му меншу суму коштів. Розподіл субвенції для громад Чернівецької області наведено нижче.

Лідерами за обсягом інфраструктурної субвенції стали якраз Сторожинецька та Вижницька ОТГ, Глибоцька та Сокирянська громади знову отримали найменше коштів. Візуалізація розподілу наведена на діаграмі нижче.

Назва об'єднаної територіальної громади	Площа	Населення	Міське населення	Сільське населення	Сума субвенції за рахунок загального фонду, тис. грн.	Сума субвенції за рахунок спецфонду, тис. грн.	Усього, тис. грн.
Волоківська	56	6185		6185	947,8	1895,7	2843,5
Недобоївська	79,5	7100		7100	1131,8	2263,6	3395,4
Клишківська	72,61	7155		7155	1119	2238	3357
Рукшинська	108,57	6821		6821	1179,8	2359,6	3539,4
Сокирянська	82,16	11270	9192	2078	500,4	1000,8	1501,2
Великокучурівська	10,3063	13693		13693	1771,9	3543,8	5315,7
Усть-Путільська	92,06	2227		2227	547,8	1095,6	1643,4
Вашковецька	58,57	4917		4917	794,2	1588,4	2382,6
Мамалиївська	139,304	12163		12163	1947,8	3895,6	5843,4
Глибоцька	68,405	10903	9474	1429	378,3	756,7	1135
Красноільська	190,97	10943	10163	780	647,8	1295,7	1943,5
Чудейська	85,66	11357		11357	1691,1	3382,3	5073,4
Теребленська	67,78	5355		5355	876,1	1752,2	2628,3
Вашківська	136,2	11598	5430	6168	1176,1	2352,1	3528,2
Вижницька	185,3	17087	4068	13019	2188,8	4377,7	6566,5
Сторожинецька	422,25	34108	14197	19911	3746,5	7492,9	11239,4

Лідерами за обсягом інфраструктурної субвенції стали якраз Сторожинецька та Вижницька ОТГ, Глибоцька та Сокирянська громади знов отримали найменше коштів. Візуалізація розподілу наведена на діаграмі нижче.

Рис.

8.

Розподіл інфраструктурної субвенції між громадами Чернівецької області у 2017 році.

Всього громадами було подано 82 проекти, з них майже чверть – це проекти Сторожинецької ОТГ (21), в якій намагалися охопити всі населені пункти.

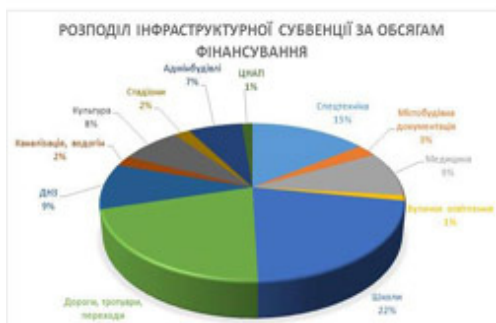
Найбільш популярними виявилися об'єкти, пов'язані з об'єктами освіти (школами та дитячими садками), та покращенням якості доріг у громадах (див. діаграму розподілу кількості проектів за сферами)

Рис. 9. Розподіл проектів інфраструктурної субвенції у Чернівецькій області за сферами (2017 рік).

З точки зору обсягів фінансування освітні об'єкти (школи та дитячі садки) забрали на себе майже третину інфраструктурних коштів – 13,47 плюс 5,83 млн. грн., більше десяти мільйонів (12,995, якщо бути точнішим) також пішло на дороги та тротуари. Слід відзначити суттєве зростання цього року обсягів коштів, які виділялися громадами на придбання спецтехніки – 9,1 млн. грн. Розподіл фінансування за сферами наведено на діаграмі нижче.

Р и с .
1 0 .
Розподіл

фінансування проектів інфраструктурної субвенції у Чернівецькій області за сферами (2017 рік).

На фінансування містобудівної документації (генпланів) наважилися лише

у Вижницькій та Сторожинецькій громадах, кошти на створення ЦНАПу виділила лише Усть-Путильська громада.

Серед інших цікавих особливостей використання інфраструктурної субвенції цього року слід відзначити ще наступне:

- придбання спецтехніки запланували у Вижницькій, Сторожинецькій, Рукшинській та Мамалигівській громадах, причому в останній – це придбання санітарного транспорту для амбулаторії, а у Рукшині вирішили весь обсяг субвенції спрямувати на один проект з придбання техніки;

- Недобойська громада зосередилася на освітніх об'єктах;

- Волоківська громада зосередилася на завершенні будівництва, причому було вирішено основний акцент зробити на здачі в експлуатацію корпусу ДНЗ у грудні, оскільки на даний момент садок відвідують 52 діти, причому лише по дітях п'ятирічного віку заклад забезпечує потреби села тільки на дві третини. Новий корпус

розрахований на 55-60 учнів, у ньому розміщено спортзалу, окрім того, в рамках будівництва новий корпус обладнали водогонном;

- Глибоцька та Великокучурівська громад зосередилися на дорогах;

- Сокирянська громада вирішила зосередитися на ДНЗ, причому один об'єкт отримав 50% співфінансування;

- Чудейській громаді на додаток до своїх 4 млн. грн. вдалося залучити ще 18 млн. грн. на ремонт дороги;

- Вашківецька громада надала 50% співфінансування на капітальний ремонт системи каналізації, водопостачання та опалення в будівлі КЗ «Вашківецький центр первинної медико-санітарної допомоги»;

- Красноільська громада додатково забезпечила півмільона грн. співфінансування капітального ремонту будівлі комунальної власності Красноільського селища під бібліотеку та школу мистецтв;

- Мамалигівська громада забезпечила майже 50% співфінансування придбання спецтехніки

(косарки-кущоріза);

- всі будівельні та ремонтні роботи включають в себе заходи із енергозбереження.

Станом на 13 вересня комісія при Мінрегіоні погодила 1469 інфраструктурних проєктів об'єднаних громад, які будуть реалізовані за кошти відповідної державної субвенції. Загальна вартість погоджених проєктів складає майже 1,2 млрд грн або 80% від запланованих коштів субвенції на розвиток інфраструктури ОТГ на 2017 рік. 80% коштів інфраструктурної субвенції об'єднані громади вже розподілили, але загальна динаміка невисока. З 366 ОТГ, які цього року отримують інфраструктурну субвенцію, проєкти подали 322 громади.

«Невисока динаміка подачі проєктів об'єднаними громадами насторожує. Якщо не всі громади використовують цей ресурс, це суттєво послабить аргументи щодо необхідності збільшення обсягу коштів в держбюджеті в наступному році. Пояснити зволікання більше 40 ОТГ можна хіба що безвідповідальною позицією керівництва цих громад, бо є сприяння облдержадміністрацій, центрів розвитку місцевого самоврядування, є минулорічний досвід колег у розробці таких проєктів. Отже мова не йде про неспроможність розробити проєкти, а лише про небажання», - прокоментував перший заступник Міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України В'ячеслав Негода.

На сьогодні ОТГ Чернівецької області - в лідерах за станом подачі проєктів інфраструктурної субвенції. За даними Мінрегіону, усі кошти субвенції розподілили об'єднані громади Закарпатської, Івано-Франківської та Харківської областей. Більшу частину коштів розподілили об'єднані громади Донецької (залишок коштів 1%), Чернівецької (залишок 3%), Запорізької (залишок 5%), Вінницької (залишок 6%), Волинської (залишок 9%) та Львівської (залишок 9%) областей. Більше половини коштів субвенції усе ще не розподілили ОТГ Одеської (залишок 56%) області. Жодної заявки досі не надходило від об'єднаних громад Київської області. Для них держава передбачила більше 6 млн. грн субвенції на розвиток інфраструктури.

Громади вже розпочали освоєння цих

коштів. Зокрема, станом на 01.09.2017 р. найбільший відсоток освоєння коштів складає у Волоківській (38,42%), Глибоцькій (26,13%) та Сторожинецькій ОТГ (20,38%). Не розпочали освоєння коштів Красноільська, Терблеченська та Вашковецька ОТГ Сокирянського району. Основними проблемами подачі проєктів на інфраструктурну субвенцію та освоєння її коштів є: - невідповідність напрямкам використання коштів (визначених постановою Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 200 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад»); - невідповідність формі проєктної заявки (затвердженої Наказом Мінрегіону №83). Зокрема, певні проблеми викликає заповнення розділу «Анотація», який не є самостійною частиною, а лише стислим викладанням інформації з проєктної заявки; - невідповідність плану соціально-економічного розвитку ОТГ; - відсутність розрахунків бюджетної частини проєктної заявки; - відсутність розрахунків економічної ефективності від реалізації проєкту; - закупівля спеціалізованої техніки без утворення комунальних підприємств і пожежних депо; - відсутність переліку заходів та їх об'єм, які передбачаються проєктом, а також кошторисною документацією; - визнання тендерних процедур такими, що не відбулися (оголошення закупівлі 2-3 рази); - невиконання умов договору підрядником (недотримання термінів виконання); - несприятливі погодні умови, що особливо відчутно цього року оскільки, на відміну від 2016-го, розподіл субвенції було здійснено не весною, а літом, проте будівельний сезон обмежений. Крім того, у громад залишилося обмаль часу на реалізацію проєктів, адже все має бути завершено та профінансовано до кінця грудня.

На 2018 рік у проєкт Державного бюджету закладено кошти на реалізацію проєктів інфраструктурної субвенції у розмірі 1,9 млрд. грн., проте зросла й кількість ОТГ, відповідно, наступного року кожна громада отримає ще менше ресурсу на вирішення своїх нагальних проблем. Таким чином, у вигравші лишилися ті громади, які першими стали на шлях децентралізації.

ДМИТРО МАРКОВСЬКИЙ,

секретар Вашківецької об'єднаної територіальної громади

ПОКРАЩИТИ ІНФРАСТРУКТУРУ ТА НАБЛИЗИТИ ПОСЛУГИ ДО ГРОМАДЯН – ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОТГ

Вашківецьку міську об'єднану територіальну громаду було утворено у 2016 році. До її складу увійшли місто Вашківці, села Волока, Замостя, Карапчів, Бабине та Вали.

Про роботу в новому форматі розповідає секретар ОТГ Дмитро Марковський:

«БВ»: Як утворювалася громада?

Д.М.: Міський голова Вашківців Микола Перч, відповідно до закону «Про об'єднання територіальних громад», направив пропозиції про створення ОТГ тим населеним пунктам, які були включені у Перспективний план. Із чотирьох сільських рад відгукнулися дві громади і, відповідно, почалося обговорення. Приїжджали депутати обласної та районної рад, Вашківецький міський голова і говорили про переваги, які матиме об'єднана громада. Йшлося, насамперед, про те, що кожна громада буде отримувати субвенцію з державного бюджету на розвиток інфраструктури населеного пункту. По-друге, обіцяли, що вирішиться проблема використання земель за межами населеного пункту, і громадам буде передано право розпоряджатися всіма земельними ділянками в адміністративних межах територіальних громад. Щоправда, відповідний законопроект досі не прийнятий Верховною Радою. Третьою перевагою було названо те, що ми будемо розпоряджатися значною кількістю фінансових ресурсів, які залишаться в громаді, зокрема фінансуватимемо загальноосвітні навчальні заклади, а також

будемо розпоряджатися коштами на отримання лікарської субвенції. Тому люди вирішили, що варто спробувати, і ми почали працювати у цьому напрямі.

«БВ»: Чи справдилися очікування?

Д.М.: Якщо у 2016 році бюджет міста Вашківці і всіх населених пунктів, які увійшли в ОТГ, складав 11 млн. грн., то на сьогодні він уже 60 млн. грн. Тому надходження справді суттєво збільшилися, хоча зросли, звичайно, і видатки.

На сьогодні ми уже пройшли всі етапи для отримання інфраструктурної субвенції. Серед проектів, які готували – ремонт дороги «Вашківці – Карапчів – Вали», «Вашківці – Замостя – Коритне», «Замостя – Слобода – Банилів»; капітальний ремонт приміщення адміністративного будинку по вул. Шевченка, 22; заміна дерев'яних вікон на металопластикові у Бабинському НВК; капітальний ремонт санвузлів НВК «Вашківецька гімназія ім. Івана Бажанського»; капітальний ремонт каналізаційної системи, водопостачання та опалення в будівлі комунального закладу «Вашківецький ЦПМСД». Зараз уже розпочали виконання

робіт.

Отримали величезну субвенцію – майже 2 млн. грн. – на Вашківецьку ЗОШ I-III ст., яка є опорним навчальним закладом. За ці кошти зможемо суттєво покращити її матеріальну базу: забезпечити кабінети сучасними мультимедійними засобами, функціонуванням мережі Інтернет, закупити необхідне навчальне обладнання тощо. За рахунок освітньої субвенції буде обладнано кабінети Бабинського НВК, Валівської ЗОШ I-II ст., НВК «Вашківецька гімназія», Замостянської ЗОШ I-III ст., встановлено комп'ютери у Карапчівській ЗОШ I-III ст. Буде виділено кошти також на утеплення фасаду філії опорної школи в селі Волока.

Кошти субвенції на соціально-економічний розвиток спрямовано на капітальний ремонт Карапчівської амбулаторії, капітальний ремонт приміщення харчоблоку Вашківецької ЗОШ I-III ст., дорожнього покриття вул. Шевченка у Вашківцях, спортзалу НВК «Вашківецька гімназія ім.Бажанського», покрівлі Валівської ЗОШ I-II ст. Також буде проведено капітальний ремонт вуличного освітлення зі встановленням енергоефективних ліхтарів у с. Бабіне, капітальний ремонт приміщення адмінбудівлі по вул. Шевченка 22 у Вашківцях, придбано автогрейдер для обслуговування сміттєзвалища на території Вашківецької ОТГ. Окрім того, буде здійснено капремонт санвузлів Замостянського ДНЗ та приміщень внутрішніх вбиралень навчального закладу, капітальний ремонт комунального закладу «Вашківецький центр первинної медико-санітарної допомоги», капітальний ремонт Вашківецької ЗОШ I-III ст., капітальний ремонт Вашківецької школи мистецтв, капітальний ремонт приміщення Волоцького ДНЗ.

Тобто можливості зросли.

Окрім того, що ми фінансуємо первинну ланку медицини, організуємо разом з лікарями її роботу і ведемо контроль, маємо право використовувати кошти і на вторинну ланку медичних закладів, укладати угоди як

з районними, так і з обласними лікарнями. Мова йшла також про право мешканців на вибір лікувального закладу, однак зараз, поки не завершилася медична реформа, трохи складно сказати, якою буде кінцева модель медичного забезпечення.

В селі Замостя є школа, що знаходиться у будівлі австрійського періоду, в цьому році завдяки активності окремих депутатів було виділено кошти на виготовлення проектно-кошторисних документів.

«БВ»: Як сьогодні відбувається процес становлення громади? Чи виникають якісь проблеми?

Д.М.: Спочатку люди висловлювали незадоволення через те, що за будь-якою довідкою потрібно їхати у Вашківці. Щоб цього не було, ми прийняли рішення на сесії міської ради про надання старостам повноважень здійснювати нотаріальні дії в межах села, а також виготовили для старост по дві печатки: гербову і для документів. Тобто тепер основні довідки можна отримати на місці.

Продовжуємо формувати апарат. Вже маємо власні фінансовий відділ, відділ соціального захисту населення, відділ юридичної та кадрової роботи. Щоправда, вони ще не всі укомплектовані, в окремих структурних підрозділах працюють поки одному-два фахівці, маємо потребу у спеціалістах із земельних питань. Але ми дійсно поки знаходимося на етапі становлення. Я б використав тут вислів нашого голови, що «нам треба поставити потяг на рейки, щоб він поїхав», і поки що ми його тільки «ставимо». Не все ще сформовано, немає відповідних служб, немає спеціалістів, і навіть зараз оголошені конкурси. Наприклад, ми створили відділ освіти, культури, молоді і спорту – один з найбільших і найскладніших, тому що у його підпорядкуванні є шість загальноосвітніх навчальних закладів, чотири ДНЗ, будинок дитячої і юнацької творчості, школа мистецтв. Кожен заклад

має свої проблеми, тому працювати тут є над чим. Водночас, дуже складно знайти фахівців для роботи у відділі, адже освітянам значно підвищили зарплатню, а система оплати праці в органах місцевого самоврядування залишається поки без змін.

Серед проблем – нехватка коштів по різних напрямках, і через це доводиться рахувати кожну копійку, а часом навіть приймати непопулярні рішення, тому що є низка витрат, без яких можна обійтися. без яких можна обійтися.

Серед таких прикладів – будинок дитячої і юнацької творчості. Зробивши аналіз, ми дійшли висновку, що ряд гуртків позашкільного навчання неефективні, діти їх не відвідують, окремі заняття перегукуються із гуртками і факультативами в школах. А це – будівля, яку треба утримувати, опалювати, адміністрація. Ми вивчили потреби дітей і зробили перерозподіл, частину гуртків перенесли у загальноосвітні навчальні заклади.

«БВ»: Які заходи плануєте впроваджувати для розвитку економіки?

Д.М.: Поки що кошти вкладаються більше в розвиток інфраструктури, навчальні заклади, медичні установи. Питання розвитку економіки, створення робочих місць, що, без сумніву, є важливим – більше у перспективі, хоча ми вивчаємо досвід залучення інвестицій.

Турбує нас питання спиртзаводу, який на сьогодні заборгував міському бюджету близько 2 млн. грн. Проблема в тому, що він є державною власністю, віднесений до категорії неприбуткових (банкрутів?) і громада не має на нього ніякого впливу. Тож плануємо зайнятися цим питанням і подати позовну заяву, щоб відсудити хоча б частину коштів.

Маємо декілька агроформувань, які мають по тисячі гектарів землі, декілька фермерських господарств, а також окремих фермерів, які обробляють присадибні земельні ділянки чи отримані паї.

Зараз у нас немає інвесторів, які б вклали кошти і створювали якийсь бізнес, і поки більшість наших проектів стосуються галузі надання послуг.

Для прикладу, ми маємо приміщення колишньої поліклініки – велику двоповерхову будівлю, яку плануємо відремонтувати і зробити там центр надання адміністративних послуг. Окрім того, хочемо розмістити там нотаріальні контори та банківські відділення, інші підрозділи, які не входять до структури ОТГ, щоб наші громадяни могли отримувати всі послуги, які їм потрібно, на місці. Адже до районного центру їхати приблизно 40 км, а до центральної садиби нашої громади – всього 10 км.

«БВ»: Процес об'єднання ще не закінчився. Чи плануєте продовжувати роботу у цьому напрямку?

Д.М.: Після прийняття закону про дооб'єднання громад ми влітку на одній із сесій направили пропозиції про приєднання до нас сусідніх населених пунктів Кіцманського району, які межують з нашою громадою – у Чорторию, Брусницю і Станівці. Вони відгукнулися на наші пропозиції, поки вивчається досвід, проводяться громадські слухання, але конкретних відповідей ще немає.

«БВ»: На Ваш погляд, що потрібно робити, щоб реформа пройшла успішно?

Д.М.: Об'єднані територіальні громади мають перспективи, і сподіваємося, що розвиток буде. Просто потрібно належним чином налагодити роботу всіх служб, правильно все порахувати, ефективно спланувати прибутки і видатки. Окрім того, потрібно, щоб держава виконала свої обіцянки щодо підтримки місцевих громад, зокрема розширення їх повноважень в земельних питаннях – це стало б суттєвим джерелом для наповнення бюджету.

СТОРОЖИНЕЦЬКА ОТГ ПОКАЗАЛА РЕЗУЛЬТАТИ РІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Чим живе Сторожинецька міська об'єднана територіальна громада дізнавалися журналісти під час прес-туру, організованого Чернівецьким відокремленим підрозділом «Центр розвитку місцевого самоврядування». Громада утворилася 18 грудня 2016 року (тоді відбулися перші вибори) і об'єднала 11 місцевих рад: Сторожинецьку міську, Банилово-Підгірнівську, Бобовецьку, Давидівську, Зруб-Комарівську, Комарівську, Костинецьку, Новобросковецьку, Панківську та Слобода-Комарівську сільські ради. Цього року до них доєдналася ще одна – Старожадівська сільська рада.

Сторожинецька ОТГ – найбільша в області, її площа охоплює 496,22 км², а кількість населення складає 39 175 осіб.

Про успіхи громади, проблеми, з якими довелося зустрітися в процесі роботи, а також подальші плани для розвитку розповідає голова об'єднаної громади **Микола Карлійчук**:

Микола Карлійчук, голова Сторожинецької ОТГ:

«Ми працюємо уже 11 місяців, і можна сказати, що наша громада відбулася. Люди бачать у ній перспективу, і про це свідчить дооб'єднання: з першого жовтня в нашій громаді додатково з'явилося ще чотири населені пункти. Громада сьогодні – це 16 населених пунктів, 19 загальноосвітніх шкіл, де навчається 5 тис учнів, 14 дошкільних закладів, в яких перебуває 1,5 тис дітей, бібліотеки, ФАПи, амбулаторії. І сьогодні я можу справедливо сказати, що у громаді є розуміння, єдність, підтримка, і ми бачимо перспективу.

Серед плюсів те, що ми отримали з державного бюджету субвенцію на розвиток інфраструктури у розмірі 11,2 млн. грн. Прозоро, справедливо, за участю громадськості ми поділили ці гроші на двадцять один об'єкт. Серед основних – це добудова школи I-II ступенів на Майдані, на яку було виділено 1,4 млн. грн., ще 1,4 млн. – на амбулаторію в Банилові-Підгірному, в середньому по 300-400 тисяч на інші населені пункти, і зараз практично у кожному селі є об'єкти, над якими ми працюємо. В середньому на сьогодні маємо 85% готовності. Це і клуби, і амбулаторії, і дитячі садки. Ро-

бимо освітлення, каналізацію, водопроводи, тротуари. Додатково нам виділили ще 1,4 млн. грн. на дитячий садок на вулиці Першотравневій, там повністю змінили покрівлю, провели утеплення.

Не дуже схвально сприйняли «у верхах» те, що ми зробили тротуар на 600 тисяч гривень, але це насправді було потрібно, тому що біля сільгосптехніки у нас є два нові мікрорайони, близько 200 дітей щодня ідуть до школи у Сторожинець. До нас неодноразово люди зверталися з цим питанням, адже ходити доводилося по дорозі, і часом навіть траплялися прикрі випадки, тому ми виділили кошти і зробили цей тротуар, щоб була безпека руху.

Другий об'єкт у Сторожинці – це ДНЗ №7, на який було виділено 400 тис. грн., там

змінити покрівлю, повністю завершили огорожу.

Понад 400 тисяч ми виділили на будинок культури у Давидівці, через місяць вже плануємо закінчити там ремонт. Проводимо ремонт амбулаторії в селі Зруб Комарівці, у Бобівцях було повністю перекрито школу, закінчуємо ремонт покрівлі амбулаторії в селі Костинці тощо.

Ще один важливий об'єкт – це генеральний план нашого міста, над яким працює Львівмістопроєкт. Ми вже перерахували мільйон авансу, працюємо, щоб до нового року закінчити.

Додатково маємо перевиконання бюджету у громаді на суму 4 млн. грн., ці гроші ми також виділили на потреби громади. На сьогодні ми замінили по всіх школах 263 вікна, закупили 65 комп'ютерів, обладнали 16 кабінетів хімії та біології, виділили близько 100 тис грн. на мультимедійне обладнання.

Серед негативу – недобудована школа у селі Зруб-Давидени, яка перебуває на балансі управління капітального будівництва ОДА, і область не включила цей об'єкт у план соціально-економічного розвитку. Також ми могли здати цього року до першого вересня дошкільний заклад на 300 дітей в місті Сторожинець, для цього нам потрібно було всього 11 млн. грн., при чому 3 млн. ми мали на співфінансування. Цей об'єкт також не був включений у план соціально-економічного розвитку, а у нас на сьогодні 544 дитини перебуває на черзі. Чомусь відчуваємо протистояння з боку виконавчої гілки влади. Жодного робочого місця нашій громаді не виділили в районній державній адміністрації і районній раді. Таке ставлення, ніби ми стали чужі, не відчуваємо підтримки. Хоча це теж іде вже на спад. Громада витримала всі негаразди, працює успішно, тому сьогодні вже є розуміння і нам йдуть назустріч.

Ще один негатив – міст, який був зруйно-

ваний внаслідок повені 2010 року. Кабінет Міністрів України виділив своєю постановою фінансування, але процедура затягнулася. Замовник – служба автомобільних доріг, роботи йдуть дуже повільно, кошти не освоюються, а на наші звернення відповіли, що в Україні немає сертифікованої арматури на опори. Ми зверталися і в область, і до ради депутатів, щоб пришвидшити цю роботу, тому що кінець року, а гроші не освоєні.

Відволікають від роботи перевірки з боку правоохоронних органів, хоча все у нас все робиться прозоро, через тендер. Окрім того, якщо на рівні села визначається, що саме цей об'єкт потрібен, то який може бути диктат зверху. Якщо вже дали повноваження, є відповідальність, то вирішувати потрібно на місці, що робити в першу чергу, що в другу, а що в третю.

Служба автомобільних доріг припинила поточні капітальні ремонти доріг, які знаходяться на їх балансі. Вони знають, що з першого числа ці дороги передають на громади, однак вже півроку на них нічого не робиться. Череш – Давидени – Банилів: три кілометри дороги, де не можна проїхати. Ми зверталися до них, казали, що готові дати 200 тис. грн. на співфінансування. У відповіді нам порадили організувати комунальне підприємство з ремонту доріг. І от зараз йде зима, а там вибоїни.

Щодо подальших планів, то, я думаю, наша громада буде робити все, щоб збільшувати дохідну частину, створювати робочі місця, залучати інвестиції, створюючи сприятливий клімат для інвесторів. У нас дуже багато планів, розроблено стратегію нашої громади розвитку, уже є пропозиції від населених пунктів, які хочуть до нас приєднатися. Це Нижні Петрівці, Буденець, Череш. Робимо все, щоб підтримати нашу творчу молодь: в нашій музичній школі навчаються діти з навколишніх сіл, хороше приміщення дали художній школі. Намагаємося розвивати спорт, культуру. Дали завдання нашому відділу культури, щоб у кож

ному населеному пункті був крайовий музей, щоб були відновлені клуби.

Є, звичайно, питання щодо виробництва. Звісно, сьогодні потрібні інвестиції, треба працювати з Польщею, Румунією, брати участь в європейських проектах. Поки в цьому напрямку ми недопрацьовуємо. Без європейських грантів громаді сьогодні досить складно. Працюємо зараз над тим, щоб запустити міні-молокозавод, щоб запрацювали кооперативи. Сьогодні є інвестор і ми маємо реальні плани, що на наступний рік забезпечимо сиром, сметаною, молоком власного виробництва наші навчальні заклади.

На сьогодні в усіх закладах виплачено вчасно аванс, зарплату, і я думаю, що ми успішно, без боргів, закінчимо рік.

Працюємо з Ощадбанком, щоб у наших населених пунктах стояли термінали, банкомати і людям не доводилося їздити за зарплатнею у Сторожинець, тобто щоб децентралізація була не на словах, а на ділі і послуги справді наближалися до населення. Термінал вже працює в Банилові, тепер, у першу чергу, хочемо встановити їх у Костинцях і Давиденях. Хочемо, щоб в Ощадбанку була мобільна каса, коли працівники приїжджають в населений пункт за графіком і там весь день працюють – вони таке практикують.

Прекрасно працює наша реєстраційна служба – 4 чоловік. Працівники дуже дисципліновані, користуються повагою, від людей не було жодної скарги. Завдяки реєстраційній службі маємо 300 тисяч прибутку за 9 місяців. ЦНАП на районному рівні, на мій погляд, себе не виправдав, тому що на послугу доводиться довго чекати. Для зручності ми зараз в кожному населеному пункті оформляємо одруження і смерть, для цього вже не треба їхати в район. Наші старости пройшли відповідне навчання, мають печатки. Кількість послуг будемо збільшувати. У перспективі ми могли б видавати і паспорти.

Загалом на місцях є підтримка старост. Незважаючи на те, що окремі з них балотувалися на голову ОТГ, ми перебуваємо в хо-

роших стосунках. Зусилля старост спрямовуються на те, щоб працювати для людей, щоб люди розуміли, що у нас єдність, розуміння і підтримка. Людський фактор, повага до людей має бути на першому місці.

ДНЗ №7 м. Сторожинець – один з найбільших дошкільних закладів

Його відвідує понад 380 дітей. Тут діє 14 дошкільних груп, з них дві ясельних, роботу садка забезпечують 80 працівників, серед яких 32 педагоги з вищою освітою. ДНЗ працює постійно, не закриваючись.

Ольга Остапенко, завідувач ДНЗ «Сонечко»: «Наш садок є опорним для Сторожинецького району, тут відбувається багато наукових конференцій, ділимося досвідом, методичними напрацюваннями. Пишемо статті, впроваджуємо інноваційні технології. Працюють гуртки, дзюдо, зображувальної діяльності, хореографії, англійської мови, кераміки (єдиний в області)».

Протягом попередніх років, за словами завідувача, усі ремонтні роботи здійснювалися за рахунок батьківського благодійного фонду. За ці кошти було зроблено 119 м огорожі, перекрито павільйони.

«В цьому році нам виділили велику субвенцію – 483 тисяч гривень, з яких 440 тисяч ми вже використали. За субвенцію пере-

крили два корпуси дошкільних груп, зробили понад 500 м огорожі, зараз ремонтуємо опалювальну систему».

Як зазначила Ольга Остапенко, вони і в подальшому будуть співпрацювати з депутатами, адже садок ще потребує утеплення.

Сторожинецький ліцей – найбільший навчальний заклад на території району, тут навчається 840 учнів, є 36 навчальних кабінети, територія складає близько 4 га.

Віктор Багрій, директор ліцею: «Закошти ОТГ було встановлено камери відеоспостереження, які дають змогу повністю обстежувати територію, відслідковувати правопорушення, перебування на території сторонніх осіб. Закуплено ділову документацію. За допомогою коштів цільової субвенції, виділеної з бюджету Міністерства освіти – 601 тис. грн., на суму 325 тис 825 грн. було встановлено 53 металопластикові вікна, на суму 162 тисячі закуплено обладнання для кабінету інформатики – центральний комп'ютер і 14 нетбуків,

закуплені меблі та три великі комплекти хімічних реактивів для хімічного кабінету. На суму 15 тисяч було закуплено меблі і обладнання для кабінетів інформатики та історії і стенди на суму 3 тис. 895 грн., придбано 5 проекторів та принтер».

Разом з тим, додав директор, навчальний заклад потребує ще додатково технічних засобів навчання: проекторів, ноутбуків,

комп'ютерів. Нагальна потреба – інтернет, який на сьогодні проведений тільки у два кабінети. Не вистачає також приміщень, однак є резерв за рахунок майстерень, які можна перенести в окреме приміщення, але для цього треба ще 300 тисяч грн. на реконструкцію. За останні чотири роки кількість учнів збільшилася на 260 осіб, тому, відповідно, потрібні додаткові парти, столи, стільці тощо.

Ще в одному дитячому садочку у Сторожинці провели утеплення стін та даху, замінено вікна:

Лариса Мотуз, завідувач ДНЗ «Дзвіночок»:
«По-перше, стало набагато тепліше, витрачається значно менше газу. По-друге, стало гарно, адже у нас взагалі не був поштукатурений фасад, тепер його декоровано, якісно зроблено новий дах, поставлено стічні труби».

У Сторожинецькій загальноосвітній школі I-II ступенів №3 (школа на Майдані, як називають її місцеві мешканці), ведеться добудова корпусів, де будуть розміщені спортивний зал, чотири кабінети – фізики, хімії, трудового навчання та інформатики, а також дві дошкільні групи.

Олександр Кирстюк, директор школи:

«У нас зараз навчається 110 учнів. Середня наповненість класів – 12-13 дітей. Багато дітей довгі роки з нашого мікрорайону віддавали у гімназію і лицей. У нас немає садочка, а потреби для дошкільнят – дуже важлива й актуальна тема не тільки для Майдану, а й для всього міста. Тому перше, що виникло на думку – створити НВК, додати дві групи дошкільнят. Крім того, школа зараз має 9 класів і система

у нас класно-урочна – там, де клас, там урок. Добудовуючи чотири кабінети, ми зможемо створити іншу систему – кабінетну. Кабінет – це обладнане приміщення, спеціалізоване, для викладання відповідного предмета з усіма технічними засобами, яке дозволить повноцінно отримувати якісну освіту. Розпочали будівництво в минулому році, тоді вдалося зробити фундамент, частково підняти стіни всіх корпусів. Цього року виділили один мільйон чотириста тисяч грн., почали їх освоювати з вересня. Робота продовжується досить інтенсивно, ми думаємо, що до кінця листопада завершимо. До нового року залишається поставити вікна і двері, щоб протягом зими не чекати, а приносити теплонагрівачі і проводити внутрішні роботи. Наш міський голова Микола Карлійчук поставив завдання, щоб до 1 вересня діти вже навчалися в новій школі».

Планують до нового року відкрити і клуб у селі Давидівка. Старий – наполовину зруйнований, там неможливо проводити заходи, молодь не має де відпочити. Роботи, як розповідає виконувач обов'язків старости села Станіслав Войцицький, було розпочато ще 10 років тому, однак через брак коштів будівництво на тривалий час було припинене. Коли Давидівка вступила у громаду до міста Сторожинця, було виділено 410 тисяч гривень, щоб завершити цей клуб, ще близько ста тисяч виділили на стільці.

Амбулаторія загальної практики сімейної медицини в селі Банилів-Підгірний – пам'ятка архітектури. Колись тут був панський маєток, згодом приміщення стало дільничною лікарнею.

Михайло Середюк, завідувач амбулаторії:
«На сьогодні в амбулаторії є 15 ліжок денного стаціонару, люди можуть прийти на день, пролікуватися: поставити систему, отримати укол, зробити вигрівання. Працює два лікарі, разом з іншим персоналом – 32 чоловік. Я працюю тут сім років, і це перший раз, коли виділили кошти. Приміщення давно потребувало ремонту, ще рік-два – і воно почало б розсипатися, тому вдячні і голові, і депутатам, які голосували, щоб виділити кошти, і членам виконкому, і заступникам. Бачимо, що починається щось краще. Як буде далі – покаже час».

Майя Палійчук, в.о. старости села Банилів-Підгірний:

«Кошти виділили за рахунок інфраструктурної субвенції – 1,5 млн., чекали ми їх дуже довго. Будівля ця історична, вона дуже цінна для нашого села, тут споконвіків розміщувалася дільнична лікарня, але так сталося, що її закрили. Нещодавно на базі лікарні відкрили пункт швидкої допомоги. Село віддалене – найбільш віддалене від районного центру, велике, розкидане, хутірне, тут мешкає 4,5 тис населення і цієї лікарні люди дуже потребують. Коли був процес закриття, всі були дуже стурбовані, ми збирали загальні збори громадян, надсилали звернення в різні

Ще один важливий об'єкт, який було відновлено за рахунок громади – адміністративна будівля на стадіоні, де будуть обладнані роздягальні, душові кабінки, кімнати для спортсменів. Стадіон є одним з найкращих в області і може приймати обласні спортивні змагання.

Петро Брижак, заступник голови Сторожинецької ОТГ: «Роподіл коштів – це надзвичайно складний процес, тому що іноді треба акумулювати значну суму і дати її в певну територіальну громаду, щоб вирішити те чи інше питання. Цього року лєвова част-

інстанції, щоб лікарню не закрити. На жаль, склалося, як склалося. Нас обнадіює голова громади Микола Карлійчук, що він буде докладати всіх зусиль аби ця лікарня була відкрита. На сьогодні діє денний стаціонар, але не всі жителі мають можливість щоденно доїжджати, тому що до центру села з хуторів по 8-10 кілометрів, і для людей це досить складно. По-друге, у нас лісиста місцевість, є держлісгосп, пилорами, люди часто травмуються в лісі, тому ця лікарня нам потрібна. Першу медичну допомогу тут надають завжди якісно, у нас свої кадри – люди дуже відповідальні, дуже гарно ставляться до роботи.

Окрім амбулаторії зараз проводиться ремонт підлоги у Народному Домі. У 2010 році, коли була повінь, вона була повністю залита водою, завівся грибок, заходи ми проводити не могли. Зараз ми оновили цю підлогу за рахунок інфраструктурної субвенції.

Ремонтуюмо також дороги, на сьогодні їх стан набагато покращився, проведено ремонт у школі: замінено вікна, відремонтовано котельню, здійснюємо ремонт каналізаційної системи, хочемо також полатодити водопровід».

ка коштів була спрямована саме у Банилів-Підгірний – це майже 5 млн. грн. Є села, в яких ми чітко будемо планувати інфраструктурну субвенцію на наступний рік – це, зокрема, села Панка та Комарівці, на які ми цього року виділили дуже мало коштів порівняно з інши-

ми населеними пунктами. Намагалися пояснити людям таку необхідність. Якби ми цього року не вклали, для для прикладу, кошти в амбулаторію у Банилові-Підгірному, то практично, відбулася б її руйнація, і потім потрібно було б значно більше виділяти грошей.

Хочу сказати слова вдячності нашим виконуючим обов'язки старост, що вони з розумінням ставляться до цих проблем і чітко погодилися на такий розподіл коштів. Це все відбувається не кулуарно, а на засіданнях виконкому, засіданнях сесій, тому дякуємо за розуміння і підтримку. Є населені пункти, зокрема периферійні села, в які треба вкладати значні суми. Були Бобівці, але буквально за 5 років ми там зробили і МПК, значні кошти вклали у садочок, цього року придбали для них автобус, перекрили дах. Бачимо, що на наступний рік нам треба чітко рухатися у напрямку села Костинці, цього року ми там виконали роботи по амбулаторії на суму понад 50 тисяч грн., але по школі, крім інфраструктурної субвенції, дуже мало виділили. У нас зараз готовий проект по

школі в Нових Бросківцях – це майже 5 млн грн., які треба реалізовувати, у нас гостро потребує фінансових ресурсів школа I-II ступенів села Ясен.

Стратегія розвитку громади, яку ми писали на всю каденцію до 2020 року, чітко передбачає покрокове вирішення цих проблем. У неї ми включили практично всі ті пропозиції, які лунали з уст кандидатів у депутати та кандидатів на посаду голови міської ради. У грудні будемо приймати програму соціально-економічного розвитку на 2018 рік і чітко визначати пріоритети наступного року».

Як підсумувала Тетяна Татарчук, керівник Чернівецького відокремленого підрозділу Центру розвитку місцевого самоврядування, особливість Сторожинецької громади у тому, що вона охоплює досить велику територію і об'єднала різні населені пункти, тому є цікавою з точки зору управління. Водночас, громада має справді великий потенціал:

«Позитив у тому, що багато робиться і на базі адміністративно центру, і на периферії. Особливу увагу приділяють благоустрою і житлово-комунальному господарству, придбано грейдер. Це шлях до покращення наших доріг, а без доріг ми не можемо говорити про доступність і, відповідно, про успішність громади. По суті, від стану доріг залежать зараз всі реформи: і освітня, і медична, і адміністративно-територіальна.

Кроки, які робить Сторожинецька громада, на мою думку, дуже зважені, дуже правильно прораховані. Я хотіла б зауважити, що вони дуже відповідально підходять до переліку тих проектів, які мають реалізовуватися за кошти державної субвенції – як інфраструктурної, так і соціально-економічного розвитку територій.

В кожному населеному пункті відбувається обговорення, що саме є пріоритетним, що саме треба зробити. Покращується надання медичних послуг на первинному рівні, надання адміністративних послуг. Школи, садочки виходять з тієї ситуації, яка є: потрібно створювати додаткові групи – їх створюють, шукають додаткові ресурси. В цьому і перевага, і позитив цієї реформи – принцип субсидіарності – проблеми місцевого рівня краще за все відомі місцевим людям. І саме такій злагодженій команді, яку продемонструвала Сторожинецька громада, ці проблеми абсолютно реально вирішити.

Звичайно, є і недоліки. Якщо говорити загалом про проблеми, з якими стикається громада, то перш за все це проблема кадрів. Ми її не дуже відчули в Сторожинці, тому що це міська громада, але якщо говорити про сільські громади, то питання набору відповідного персоналу, який би мав всі навички роботи в юридичній, у фінансовій сфері, у сфері проектного управління, формування бюджетів, залишається гострим. На жаль, наші сільські громади стикаються з тим, що їм потрібні кваліфіковані люди. Проблема вже опрацьовується, ведеться робота з навчальними закладами, громади «воюють» за своїх випускників, які вийшли з цього населеного пункту і працюють в Чернівцях, а можуть, в той же час, повернутися в громаду, отримувати пристойну зарплатню і допомагати своїм мешканцям.

Сторожинецька громада є найбільшою за сумою отримання інфраструктурної субвенції, оскільки вона вираховується за формулою відповідною до кількості сільського населення та площі території. Понад 11 млн. субвенції розподілили дуже різноманітно, не зосереджувалися тільки в центрі. Тут найвищий рівень освоєння цих коштів в області, ми побачили, що роботи ведуться і будуть завершені вчасно. Думаю, що на кінець року ця громада вийде до нас з певними результатами роботи.

В загальноукраїнському рейтингу громад Сторожинецька серед лідерів. Сьогодні у них є плани щодо відродження молокообробної промисловості, ще один великий ресурс – ліси.

На жаль, поки в українських громадах, на відміну від європейської практики, ключовим джерелом надходжень є податок на доходи фізичних осіб, в той час як в інших країнах це податок на нерухомість. Тобто земельний податок поки не став настільки суттєвим у роботі наших громад, хоча за цим майбутнє – за інвентаризацією земель, впорядкуванням земельного ресурсу. Інвестор має приходити саме на рівень громади, і громада має створити йому максимально сприятливі умови: має бути надана земельна ділянка або так званий «браунфілд», підведені комунікації, розроблена зручна тарифна політика – тоді інвестор залишить тут свої кошти».

ВЛАДИСЛАВ СТРУТИНСЬКИЙ,
*доцент кафедри міжнародних відносин
 ЧНУ, заступник декана з міжнародного
 співробітництва факультету історії, по-
 літології та міжнародних відносин; голова
 Координаційної ради університетського
 Центру «Східна школа польських студій
 імені Антона Кохановського»; голова Гро-
 мадської організації «Обласне Товариство
 польської культури ім. Адама Міцкевича»*

АНТОН КОХАНОВСЬКИЙ – ПОЛІТИК, ГРОМАДЯНИН, ПАТРІОТ ЧЕРНІВЦІВ

В історії Чернівців навряд чи знайдеться інший діяч міського самоврядування, який зробив би для міста стільки корисних справ, як Антон (Антоні) Кохановський. Поляк за походженням, галичанин за народженням, він пов'язав свою долю з Буковиною та її столицею, залишивши в анналах чернівецької історії яскравий слід, а в пам'яті нащадків – глибоку шану і вдячність.

Задумувалась стаття, виступ в тематичному контексті – Антоні Кохановський – політик, громадянин, патріот Чернівців. Але заглибившись в архівні матеріали, у праці своїх колег, я радикально змінив свою оцінку життя і діяльності цієї непересічної особистості нашого краю. Кохановський в першу чергу був громадянином своєї малої Батьківщини – Буковини. А це заклало міцний фундамент його, скажімо так, «чернівецькості». Він був не політично-кон'юнктурним, а дійсним патріотом Чернівців. А вже такий світогляд, ментальність сформували і його політичні уподобання, які високо цінили чернівчани, буковинці, обираючи Кохановського неодноразово на найвищі посади. Не завдяки гречці чи фальсифікаціям, а з поваги та впевненості – він буде працювати на благо міста, Буковини.

Життя і діяльність А.Кохановського досліджували знані у нашому краї науковці, зокрема св. пам'яті Ігор Чеховський, доц. ЧНУ Олександр Масан та інші. Цікаві, ще не знані

широкому загалу матеріали про «Батька міста» зібрала і опублікувала в газеті «Буковина» (№ 45, 3 лист., № 46, 10 лист., № 47, 17 лист. 2017 р.) лауреат муніципальної відзнаки ім. Антона Кохановського, дослідниця історії столиці Буковини Марія Никирса.

Антін, Антін лицар Кохановський фон Ставчан (польською – Antoni Kochanowski von Stawczan, niem. Anton Freiherr von Kochanowski – 17. 11. 1817, Тернопіль – 10. 09. 1906, Чернівці) – пошанований громадсько-політичний діяч Буковини.

Антон Кохановський народився 17 листопада 1817 року у Тернополі, в польській родині. Його батько був дрібним урядовцем. У пошуках кращого становища сім'я перебралася 1823 року до Чернівців. Тут юний Антоні навчався у гімназії, відтак у «філософічному закладі», який існував при ній і закінчення якого давало право вступу до вузу. Після завершення правничих студій у Львівському університеті він деякий час працював службовцем у Станіславові.

1850 року А. Кохановський переїздить до Чернівців, де стає адвокатом. Близько 24 років свого життя віддав він адвокатурі, завоювавши великий авторитет серед населення і колег, які обрали його 1868 року головою Буковинської палати адвокатів. Певною мірою саме адво-

катська практика принесла А. Кохановському чималі статки. Це дозволило йому придбати помістя у Ставчанах (нині Кіцманського р-ну).

У 1864 року Чернівці одержали право автономного самоврядування, у зв'язку з чим відбулися вибори депутатів до першої міської ради. Серед них був й А. Кохановський, який відтак упродовж 42 років представляв інтереси чернівецьких виборців у міській раді.

Вже на початку депутатської діяльності А. Кохановський виявив непересічні організаторські та політичні здібності, особливо ж уміння спрямовувати роботу депутатів у конструктивне русло, примиряти різні фракції та групи в раді шляхом розумних компромісів на користь саме міста, а не якогось окремого політичного угруповання. Не дивно, що після відмови бургомістра Я. фон Петровича балотуватися вдруге в 1866 році на цю посаду одноставно вперше обирається А. Кохановський. (Згідно з тодішнім австрійським законодавством про міське самоврядування, бургомістр, віце-бургомістр і четверо міських радників обиралися депутатами міської ради). Потім переобирають його ще на чотири терміни (без перерви) до 1874 року. А з 1887 до 1905 року А. Кохановський був обраний на цю посаду ще п'ять разів.

Окрім того, А. Кохановський обирається депутатом Буковинського ландтагу (сейму) і заступником крайового старости (голови ландтагу). Очолює виконавчий комітет вищого органу крайового самоврядування Буковини. У 1871 році його було обрано послом (депутатом) Державної Ради Австрії (парламенту), а навесні 1874-го депутати ландтагу обрали Кохановського крайовим старостою. Він склав із себе обов'язки бургомістра, проте залишився депутатом міської ради.

Антон Кохановський на крайовому та державному рівнях послідовно відстоював інтереси Чернівців й активно лобіював проект заснування Чернівецького університету. З його ініціативи в 1874 – 1875 рр. було споруджено Буковинський ландтаг (нині – Міський палац школярів і юнацтва), відкриття якого відбулося 4 жовтня 1875 р. у формі урочистого прийому з нагоди заснування університету.

Антон Кохановський працював на посаді крайового старости до 1884 р. Йому йшов 70-й рік, коли помер бургомістр В. фон Клімеш. Депутати міської ради навесні 1887 р. знову обрали його бургомістром Чернівців.

Розуміючи, що місто не може розвиватися без водогону, каналізації, електромережі й громадського електротранспорту, Кохановський шляхом конкурсу організував будівництво водогінної системи й каналізації, які було здано в експлуатацію 2 листопада 1895 р. Як наслідок – значно поліпшився санітарний стан будинків і вулиць. Одночасно будувалася електростанція і проводилася електрифікація. 5 лютого 1896 р. на центральних вулицях уперше засяяло електричне світло, а 3 березня вже й у ратуші «була саля нарад вперше електрична освітлена. З тої нагоди зробили радники овацію своєму Бурмистрови». 18 липня 1897 р. у місті розпочався трамвайний рух. А. Кохановський був президентом Чернівецького товариства електростанції і трамваю, адже ці підприємства, збудовані на комунальні кошти, перебували в комунальній власності.

Згодом міська рада на чолі з А. Кохановським ухвалила покрити вулиці бруківкою, на що було виділено значні кошти. Вінцем діяльності бургомістра стало спорудження нового театру. Провідні банки надали місту, яке динамічно розвивалося, солідні кредити, що дозволило у рекордні строки – за 15 місяців – збудувати театр, який за архітектурою та інтер'єрами належить до найкращих театральних споруд Європи.

За посадою Антон Кохановський упродовж багатьох років очолював Міську раду шкільництва, Місцеву санітарну раду, Раду у справах нужденних і Фонд нужденних. Він був членом правління фінансово-промислових установ, створених за участю міської ради, зокрема Буковинської ощадної каси. За його сприяння у 1900—1901 рр., було збудовано прекрасне приміщення дирекції цієї першої (за часом створення) у Чернівцях і на Буковині банківської установи (нині — Художній музей). Бургомістр був також віце-президентом акційного Товариства місцевих залізниць Буковини.

А. Кохановський докладав значних зусиль для розвитку шкільництва. Зокрема, допомогу

у налагодженні навчального процесу в Другій державній гімназії з німецькою та українською мовою навчання надавали національні товариства і фонд її підтримки, засновниками якого були перший директор гімназії Вінцент Фавстман, бургомістр Антон Кохановський, посол до Віденського парламенту Микола Василько та інші відомі громадяни міста – адвокати, купці, банкіри, землевласники, лікарі, різні товариства, як, наприклад, жіноче товариство цесареві Єлизавети, єврейське товариство «Сіон» та ін. В гімназії були добре укомплектовані книгами і підручниками дві бібліотеки: українська і німецька.

Ще на початку 60-х років XIX ст., коли було дозволено створювати громадські організації, Кохановський став членом-засновником, а згодом і головою Товариства плекання музичного мистецтва на Буковині, або Музичного товариства, завдяки старанням якого у Чернівцях було збудовано концертний зал (нині – філармонія). Він належав до ініціаторів створення і був головою Товариства прикрашення Чернівців, яке ставило за головну мету озеленення міста. А. Кохановський і члени товариства досягали цієї мети, головним чином, за членські внески – власні кошти. Вони заклали теперішній парк ім. Ю. Федьковича, скверик на розі вулиць Головної і Шкільної тощо. А. Кохановський був членом-засновником і заступником голови Буковинського промислового музею – своєї рідної виставки досягнень Буковини, починаючи від народних промислів і закінчуючи виробами місцевих промислових підприємств. Він активно сприяв будівництву приміщення цього музею (нині – відділення Укрсоцбанку).

Навесні 1905-го, на 88-му році життя, Антон Кохановський звернувся до міської ради з проханням увільнити його від обов'язків бургомістра, які він виконував упродовж 26-ти років. Поцінуючи заслужену людину, депутати одногосно ухвалили надати А. Кохановському звання почесного президента (українці казали – посадика) Чернівців. Подякувавши колегам, він сказав, що має вже багато нагород і титулів, але цей вважає найвищою відзнакою своєї довголітньої праці. Незважаючи на похилий вік, він продовжував виконувати обов'язки депутата міської ради.

Згідно з адресними книгами, які видавалися з 1895 р., останні 11 років життя Антон Кохановський проживав у будинку на Центральній площі, 5.

Про це свідчить меморіальна дошка на фасаді будинку, яка була виготовлена за пропозицією Обласного Товариства польської культури ім. Адама Міцкевича.

Антон Кохановський був дійсно особистістю з великої літери. Завдяки надзвичайній працездатності і працелюбності досяг високих посад, нагород, титулів і чималих статків. Та він залишався скромною і виваженою людиною, яка вбачала сенс життя не у власному збагаченні, а в діяльності, спрямованій на досягнення конкретних і вагомих для суспільства результатів. Будучи глибоко віруючим, Кохановський відзначався толерантністю і співчутливим ставленням до людей інших конфесій, не шкодував коштів на допомогу нужденним. Під час голоду й епідемії 1865—1866 рр., коли лише в Чернівцях померло 2276 осіб, він наказав виловити всю рибу зі ставків, що були в маєтку, привезти до міста і роздати людям. Як голова Фонду для нужденних жертвувал значні суми, які призначалися для лікування важко хворих чернівчан. Він подарував міській раді великий годинник чеського виробництва, що світився уночі. Встановлений на фронтоні ратуші, він і досі слугує чернівчанам.

Відзнаки та нагороди

Антон Кохановський отримав від імператора Франца-Йосифа I шляхетство (1873 р.) і титул барона (1898 р.), був нагороджений цесарем орденами Залізної Корони 3-го ступеня (1872 р.) Франца Йосифа (1875 р.), Залізної Корони 2-го ступеня (1884 р.), російським урядом – за допомоги при гасінні пожежі у м. Новоселиці – орденом Св. Анни 2-го ступеня (1888 р.), папським орденом Св. Георгія із зіркою та званням Командора ордену (1898 р.), на його честь назвали одну з центральних вулиць міста. Проте найбільшою відзнакою було звання почесного президента Чернівців та почесного громадянина міста (1889 р.). Крім того Антон Кохановський був почесним членом різноманітних товариств.

Помер «батько міста» у ніч на 10 вересня 1906. Поховали Кохановського у Чернівцях у родинному склепі на території нинішнього заповідника «Кладовище на вул. Зелений».

Підсумовуючи, напевно, варто наголосити, що А.Кохановський у свої діяльності керувався гаслом: Чернівці, Буковина і я для них, але не навпаки – я, а місто і Буковина для мене.

Історія ідей і концепцій державної влади та публічного управління в Україні

БАЧИНСЬКИЙ ЮЛІАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ (1870 – 1940)

Ю. Бачинський – громадський та політичний діяч. Народився 28 березня 1870 року у селі Новосилка Підгаєцького району Тернопільської області в родині священика.

З 1880 по 1883 роки навчався у Львівській гімназії та Дрогобицькій реальній гімназії ім. Франца Йосифа. Закінчив Академічну гімназію у Львові. У 1890 р. вступив на юридичний факультет Львівського університету та навчався у Берлінському університеті. У 1905 р. Ю. Бачинський виїздить до США і Канади з метою дослідження життя української еміграції. З 1915 до 1918 року перебував на службі в австрійській армії. У 1919 р. Уряд Української Народної Республіки призначає його радником Дипломатичної місії у Вашингтоні. Впродовж 1890–1907 рр.

Ю. Бачинський був одним з керівників Русько-української Радикальної партії (РУРП). У 1899 році разом з групою інших членів РУРП створив Українську соціал-демократичну партію (УСДП). 1918 – 1919 рр. є членом Української національної ради ЗУНР. З літа 1921 р. до осені 1923 р. Ю. Бачинський живе у Відні, а згодом переїздить до Берліна, де співпрацював з редакцією газети «Український прапор». У 1930 р. спробував виїхати до України, однак на кордоні був заарештований та рік відсидів у львівській в'язниці. Після звільнення оселився у Празі де працював в журналі «Вільна трибуна». У 1933 р. повертається в Україну, живе у Харкові та працює у редакції «Української радянської енциклопедії». Того ж року в

Харкові був заарештований органами НКВС, які звинуватили його у приналежності до контрреволюційної терористичної організації.

28 березня 1935 р. Ю. Бачинський був засуджений Воєнною комісією верховного суду СРСР на десять років ув'язнення, за спробу організувати підпільну мережу «Об'єднання українських націоналістів». Помер 6 червня 1940 р. у виправно-трудоному таборі.

Ю. Бачинський один із перших в історії української суспільно-політичної думки, хто розробив та обґрунтував цілісну наукову концепцію незалежної соборної України, розглядав ідею незалежної держави у поєднанні з проблемами національного і соціального звільнення. Основні погляди Ю. Бачинського щодо державного устрою та системи публічного управління викладені у його працях: «Поділ Галичини» (1897) – обґрунтовує необхідність поділу Галичини на Західну та Східну, об'єднання Східної Галичини з Буковиною; «Автономія України» (1906) – розглядає надання суверенітету Наддніпрянської України; «Взаємні відносини соціал-демократичних партій, української і польської, в Східній Галичині» (1910) – обґрунтовує застосування «етнографічного» принципу у державотворенні.

Найбільш відомим твором Ю. Бачинського є «Ukraina Irredenta» (Україна поневолена), виданому у 1895 р. У своєму вченні Ю. Бачинський розглядав створення національних держав як результат їх соціально-економічного розвитку.

Економічною основою держави повинна бути «усуспільнена» власність, а не власність, яка є джерелом експлуатації. Всі українські землі становлять економічну цілісність, тому економічній єдності мусить відповідати єдність політична. Відстоював позиції еволюційного розвитку нової держави, яка повинна піднятися над класовими інтересами і дбати про добробут всього населення. Політична самостійність України, як стверджував Ю. Бачинський, є необхідною умовою для забезпечення економічного і культурного розвитку народу. Боротьба за самостійність України стосується не лише українського народу, а взагалі до всіх людей різних національностей, хто проживає в Україні. Спільний інтерес та спільне вирішення суспільних проблем робить людей різних національностей українськими патріотами. Тільки в незалежній Україні можна здобути вільне і заможне життя. Обґрунтовуючи право України на державно-політичну самостійність, Ю. Бачинський підкреслює, що центральні органи влади повинні передати певні повноваження місцевим органам управління і зокрема до національних сеймів. В цьому процесі українська буржуазія є виразником національного інтересу, провідником демократичних перетворень у суспільстві та самостійної національної держави.

У майбутньому, на думку Ю. Бачинського, Україна повинна стати соборною державою.

Разом з тим, він вважав, що держави, які досягли свого високого суспільного розвитку будуть об'єднуватися. Тому і Україна може приєднатися до якогось федеративно-конфедеративного утворення, стати повноправним членом європейської чи всесвітньої федерації вільних народів. Народи, за Ю. Бачинським, домагаються самостійності не для того, щоб ізолюватися від решти світу, але щоб повніше розвинулися культурно й економічно, посісти гідне місце в майбутній «всесвітній людській родині». Разом з тим, держава, як суспільний інститут, завершить своє існування. Держава є лише засіб для вільного та культурного розвитку кожного народу. Замість державної системи правління виникнуть нові інтегровані системи правління. Нації асимілюються та зникне розшарування між соціальними класами. Національна єдність уступить місце інтернаціональній єдності, як найвища єдність людського роду. Виникне потреба у формуванні міжнародних інтернаціональних інституцій, які будуть функціонувати на нових управлінських засадах. Таким чином, Ю. Бачинський, розглядаючи концептуальні основи розвитку самостійності України, розробив теоретичні засади нової управлінської системи в рамках інтернаціональної єдності.

М. В. Ярмистий, к.н. з держ. управління

Основні праці: Бачинський Ю. *Україна irredenta* / Юліан Бачинський // *Україна: антологія пам'яток державотворення, X – XX ст.* : у 10 т. / редкол :

І. М. Дзюба [та ін.]. – Т. VII : *Відродження української державності.* – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – С. 55-63.; Бачинський Ю. *Українська імміграція в З'єднаних Державах Америки (1914)*; Бачинський Ю. *Поділ Галичини.* Л., 1897; Бачинський Ю. *Гльосси.* Л., 1904; Бачинський Ю. *Автономія України (1906).*

Джерела:

Бачинський Юліан (1870 – після 1934) // *Довідник з історії України (А – Я)* / за заг. ред. І. Підкови, р. Шуста. – К. : Генеза, 2002. – С. 55;

Бачинський Юліан Олександрович (28. 03. 1870 – 06. 06. 1940) // *Енциклопедія історії України : у 10 т. Т. 1 : А – В* / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2003. – С. 209.;

Бегей І. Юліан Бачинський: *соціал-демократ і державник.* – К., 2001. – 256 с.; Головченко В. І. *Від «Самостійної України» до Союзу визволення України.* Х., 1996;

Кармазіна М. С. *Західна Україна на шляхах політичної ідентифікації* / М. С. Кармазіна // *Політична історія України. XX століття : у 6 т. / редкол. : І. Ф. Курас (голова) та ін.* – Т. 1 : *На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.).* – К. : Генеза, 2002. – С. 234-246;

Мукомела О. Г. *Бачинський Юліан Олександрович* / О. Г. Мукомела // *Енциклопедія сучасної України.* – Т. 2 : Б – Біо. – К., 2003. – С. 338;

Шаповал Ю. *«Винним себе не визнаю». Невідомі сторінки Юліана Бачинського // Розбудова держави.* 1996. № 1–2.

ЕКСПЕРТИ ТА ПРАКТИКИ ВИЗНАЧИЛИ НАПРЯМКИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВПРАЦІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОТГ

Експертний круглий стіл «Розвиток ОТГ в Чернівецькій області: потреби, реальна практика та експертиза» відбувся 7 грудня за ініціативи Чернівецького регіонального центру перепідготовки та підвищення кваліфікації. Співорганізатором заходу став Чернівецький відокремлений підрозділ Центру розвитку місцевого самоврядування у партнерстві з програмою «U-LEAD з Європою».

Круглий стіл, що традиційно проводиться до Дня місцевого самоврядування, зібрав експертів, науковців та практиків – представників об'єднаних територіальних громад області, щоб спільно підбити підсумки поточного року, а також визначити і запланувати подальші напрямки для співпраці між експертними структурами і громадами для ефективного розвитку ОТГ.

Учасники відзначили позитивну динаміку у діяльності об'єднаних громад: покращення їх фінансового становища, реалізацію багатьох інфраструктурних проектів тощо. Водночас, було зауважено, що децентралізація охоплює значно ширше коло питань, ніж просто об'єднання населених пунктів. Актуальними залишаються питання передачі низки повноважень органам місцевого самоврядування, розмежування цих повноважень між посадовими особами, надання технічної експертної підтримки, визначення органів, які здійснюватимуть наглядову функцію та контроль.

Не менш важливо, за словами як експертів, так і практиків – працювати над зміною ментальності місцевих лідерів. Зокрема, вони не повинні боятися брати ініціативу у свої руки і вирішувати не лише поточні соціальні питання, а працювати над стратегією і вкладати кошти у ті проекти, що приносять у подальшому стабільний прибуток. Також одним із завдань є і зміна свідомості самого населення, його активізація і залучення до вирішення місцевих проблем. Перспективним у цьому плані може стати надання мікрогрантів, обмін досвідом між представниками громад у реалізації міні-проектів тощо.

Наступного року, за словами організаторів, значну увагу буде приділено і вирішенню кадрових питань. З цією метою будуть вводитися спеціальні навчальні курси для представників ОТГ, вестиметься робота із вищими навчальними закладами.

ПЕРСПЕКТИВА ЧЕРНІВЦІВ СТАТИ КУЛЬТУРНОЮ СТОЛИЦЕЮ ЄВРОПИ. АМБІЦІЇ ВАРТІ ЗУСИЛЬ!?

В рамках науково-практичної конференції «Муниципальні читання ім. А.Кохановського» відбувся круглий стіл «Перспектива Чернівців стати культурною столицею Європи. Амбіції варті зусиль!?!». Учасники круглого столу – науковці, експерти, працівники сфери культури – говорили про основні потреби та напрямки для розвитку міста, щоб воно стало комфортним для мешканців, привабливим для туристів і могло поборотися за статус культурної столиці Європи. У цьому контексті йшлося, зокрема, про спільну роботу державних органів, культурних закладів та інститутів громадянського суспільства, а також про культурні зміни, необхідні для підвищення конкурентоздатності міста, збереження та відновлення архітектурної спадщини.

Статус культурної столиці Європи призначається Європейським союзом терміном на один рік, протягом якого місту дається можливість продемонструвати своє культурне життя та культурний розвиток. Мета програми — полегшення економічного, політичного та культурного об'єднання європейських країн. Впровадження проекту «Культурна столиця Європи» запропонувала Меліна Меркурі – грецька актриса, міністр культури Греції, яка зуміла переконати Раду міністрів ЄС в реальності втілення цієї ідеї. Ідея полягала в тому, щоб щорічно в одному з європейських міст демонструвати всі прояви сучасної європейської культури. Першим містом, яке отримало статус Культурної столиці Європи, стали Афіни.

З 2009 року, за рішенням Комітету з культури Європарламенту, щороку два міста стають культурною столицею року: одне місто – від країни, яка нещодавно вступила до Європейського Союзу, а друге – від країни, що вже певний час була членом ЄС.

За словами Чернівецького міського голови Олексія Каспрука, Чернівці мають можливість отримати цей статус у 2024 році, що могло б

дати значний поштовх для розвитку міста, його інфраструктури, туристичної галузі. Ідея взяти участь у конкурсі народилася у 2014 році після відвідин міста Тімішоара: «Ми загорілися і зрозуміли, що маємо брати участь, не дивлячись на величезну конкуренцію не лише з боку таких українських міст як Львів, Одеса, Київ, а й з боку інших країн», – зазначив він. Підготовка має початися заздалегідь, і це має бути спільна, злагоджена робота влади, культурних та громадських організацій тощо. У 2017 році, додав міський голова, завершуються обговорення, а з наступного уже розпочинається планування та безпосередні дії над реалізацією проекту.

Про досвід підготовки до участі в конкурсі міст Грац та Тімішоара, які стали переможцями і отримали статус культурної столиці Європи, розповів Рудольф Греф, експерт з питань інтегрованого урбаністичного розвитку GIZ, радник Чернівецького міського голови. Коли мова йде про культурну столицю, зауважив він, то тут мається на увазі не лише культура, а цілий комплекс заходів – розвиток інфраструктури, туризму тощо. І Грац, і Тімішоара багато у чому схожі на Чернівці – це невеликі містечка, які знаходяться у прикордонній зоні, мають близько 250-300 тисяч населення. Після вступу до ЄС обидва міста отримали набагато ширший радіус впливу, ніж до того моменту.

Середмістя Граца також належить до пам'ятників ЮНЕСКО. Попри те, що місто невелике, у ньому дуже багате та активне культурне життя, і саме цим Грац цікавий. Ще у 80-х роках почалася робота над тим, щоб поряд з архітектурою зробити місто більш привабливим у культурному контексті. Фінансування частково йшло від міста, 15 млн. було виділено від землі, і тільки 1,5 млн. від ЄС. Дуже багато було інвестовано в сучасну модерну архітектуру, організацію громадського простору. Схожі пропорції у фінансуванні були і у Тімішоари. Тобто важливим є те, що міста досить багато вклали власних коштів.

«Зберігати не можна руйнувати» – таку назву мала доповідь доцента кафедри архітектури Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор архітектури Ірина Коротун. У своєму виступі вона звернула увагу учасників на те складне становище, в якому перебуває стара забудова міста. Серед найбільш проблем – занедбані під'їзди, зруйновані елементи фасадів та декору, аварійні балкони, спотворені віконні отвори, пластикові вікна у будинках старого фонду тощо. Справжньою катастрофою стає клаптикове утеплення фасадів. Призводить до руйнування будівель і неправильне водовідведення. Як наслідок, втрачається автентичність міста, падає цінність забудови. І з кожним роком ці проблеми нагромаджуються все більше і більше. Саме тому, наголосила Ірина Коротун, надзвичайно важливим є вироблення певної стратегії збереження старого фонду, у якому перебуває від 20 до 30 тисяч цінних будинків. Відповідно до нормативів кожні чотири роки потрібно виконувати поточний ремонт фасаду, кожні тридцять років вимагається капітальний ремонт споруд, адже їх елементи, особливо ті, які виконані з дерева, зношуються, приходять у аварійний стан. І якщо говорити про історичну частину міста, підкреслила архітектор, то переважна більшість забудов сьогодні уже виходить за межі нормальної безпечної експлуатації. Для вирішення цих проблем потрібно визначити, хто має здійснювати догляд за будинками, створити, можливо, якийсь координаційний центр чи

тимчасовий комітет, залучити фахівців, реструктуризувати проблему на декілька етапів і здійснювати планомірну роботу відповідно до визначених напрямків, – запропонувала Ірина Коротун. Без сумніву, зауважила вона, така діяльність вимагає коштів, але з іншого боку – це економічна діяльність: заробітна платня тих, хто виконуватиме ремонтні роботи, будівельні матеріали, сплачені податки тощо.

«Можливо, участь у боротьбі за титул культурної столиці Європи стане стимулом, що б звернути увагу на історичну забудову, адже місто повинне функціонувати і зберігатися», – підсумувала вона.

Ремонт фасадів є доволі складним питанням, адже багато будинків є приватною власністю, зазначив Олексій Каспрук. Незважаючи на те, що у місті діють програми зі співфінансування, коли частину коштів на ремонт дає місто, а частину мешканці збирають власними силами, вони поки не дають бажаного ефекту. Причина – складне матеріальне становище чернівчан. Водночас, місто не має можливості здійснювати ремонт усіх будинків за бюджетні кошти. На розгляд сесії, зазначив міський голова, буде підготовлено і запропоновано програму реновації та підтримки реставрації фасадів. Можливо, робота розпочнеться з будівель комунальної власності: шкіл, садочків, адміністративних будівель, які знаходяться у користуванні державних організацій і не мають належного фінансування та утримання. Окрім того, буде здійснюватися контроль за пам'ятками архітектури національного і місцевого значення.

За словами головного архітектора міста Наталії Хілько Хілько, найважчою є просвітницька робота, тому що дуже складно навчити простих людей, чернівчан, що історичне середовище – це специфічне середовище, яке вимагає великих капіталовкладень: «Якщо люди хочуть жити в будинку, якому сто років, то треба розуміти, що в цій квартирі не можна поставити найдешевші вікна, плитку, не можна побілити шматок вікна чи утеплити його пінопластом». На жаль, зазначила вона, чиновники дуже обмежені у своїх можливостях і не можуть впливати на порушення, які здійснюють мешканці будинків. Є адмінкомісія, але вона може тільки призначити штраф у сумі 700-800 грн. Змусити повернути попередній вигляд пам'ятки можна лише через суд, проте, як свідчить практика, у більшості випадків суди стають на захист приватної власності.

Доцільним, зауважила Наталя Хілько, було б створити окремий орган – незалежний або в структурі міської ради, куди б увійшли науковці та практики, який би займався розробкою програми збереження культурної спадщини, напрацюванням конкретних напрямків, давав рекомендації щодо тих чи інших об'єктів. Маючи таку програму, було б набагато простіше добиватися виділення коштів для професійної реставрації, створення реставраційні майстерень, про які давно йде мова тощо. «Нам треба приймати якісь рішучі дії, і якщо внаслідок нашої зустрічі з'явиться рекомендація чи звернення до міського голови про створення такого органу, це був би великий крок».

Своєбачення реалізації культурних проєктів та організаційну структуру їх управління запропонував президент міжнародної

літературної корпорації «Meridian Czernowitz» Святослав Померанцев. Це, зазначив він, можна зробити за аналогією реалізації будівельного проєкту, щоб чітко визначити межі діяльності, учасників та їх відповідальність, а також джерела залучення коштів. Спочатку визначається замовник, який не обов'язково має бути фахівцем, але готовий вкласти гроші. Інвестор-замовник наймає службу-замовника – людину або коло людей, які є спеціалістами в цій галузі. Таким інвестором-замовником логічно може бути Чернівецька міська рада. Наступною у структурі йде служба замовника – наприклад, управління культури Чернівецької міської ради. Служба замовника, у свою чергу, наймає головного архітектора проєкту, який все аналізує і визначає, що треба для того, щоб вийти на рівень конкурентоспроможності. Головний архітектор проєкту може бути з іншого міста чи навіть з іншої країни, яка має досвід перемоги у цьому конкурсі. Потім служба замовника разом із замовником наймають генпідрядника проєкту – особу-культуртрегера, громадську організацію, товариство з обмеженою відповідальністю, ПП тощо, головне завдання його звучить так: контроль за субпідрядниками. Генпідрядник, у свою чергу, наймає субпідрядників з різних напрямків культурної діяльності. Для прикладу – субпідрядника з музики, субпідрядника з кіно, театру, візуального мистецтва, літератури. Субпідрядники запрошують виконавців як з Чернівців, так і з інших міст України і Європи.

Поряд з тим, зазначив Святослав Померанцев, не обов'язково чекати імпульсу, щоб нарешті почати вирішувати поточні проблеми. Це потрібно робити за замовчуванням.

Лілія Халавка

«ВІДКРИТИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ»: ПІДСУМКИ РОКУ

Діяльність «Відкритого університету для дорослих» у 2017 році підсумували 29 листопада під час прес-конференції, що відбулася в Чернівецькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. М.Івасюка. «Відкритий університет для дорослих» працює уже другий рік, він був започаткований благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» у партнерстві з ЧОУНБ ім. М.Івасюка. Перший проект мав назву «Освіта заради змін», другий – «Вдосконалюємося навчаючись». Обидва проекти реалізовувалися завдяки фінансовій підтримці Міністерства закордонних справ Німеччини в рамках проекту «DVV International» («Асоціація народних університетів Німеччини») спільно з громадською організацією «Ініціативи та розвиток».

В рамках проекту діяло кілька напрямків. За словами **віце-президента благодійного фонду «Суспільні ресурси та ініціативи» Сергія Гакмана**, надзвичайним інтересом користувався курс здорового способу життя, під час якого людям намагалися прищепити розуміння здорового способу життя, розповідали, яким чином підтримувати фізичне та психічне здоров'я. Було проведено курс розвитку навичок критичного мислення, що особливо актуально сьогодні, в умовах інформаційної війни. Слухачі, зокрема, мали можливість взяти участь у заняттях про те, як розпізнавати

фейки, як поводитися з тією чи іншою інформацією тощо. Дуже популярним був курс румунської мови.

Ще один курс «Відкритого університету» був спрямований на розвиток творчого мислення. «Є багато людей, які надзвичайно талановиті, але вони іноді навіть не розуміють цього, тому їм треба дати певний поштовх. Є люди, які, наприклад, вміють писати, але бояться, або пишуть вірші, але показують їх тільки найближчому другові, хоча насправді у деяких з них справді професійна поезія, гідна того, щоб бути опублікованою», – зазначив Сергій Гакман. Цього року, за словами організаторів, вдалося розширити географію «Відкритого університету для дорослих» і вийти за межі міста. Так, було проведено курс акторської майстерності для дітей у бібліотеці села Брусниця Кіцманського району, і два тижні тому вони вже представили для мешканців села свій перший спектакль.

Лектор «ВУ», кандидат історичних наук, асистент кафедри політології та державного управління ЧНУ Наталія Нечаєва-Юрійчук: «Позитив у тому, що тут немає обов'язковості, немає такого контролю як в школі, університеті – все це на свідомих, добровільних засадах. Людина сама приходить, сама обирає, сама ставить питання. Викладачі також більш осмислено підходять у багатьох моментах,

тому що доросла аудиторія є більш вибаглива: це люди з досвідом, деякі слухачі старші за нас, тому потрібно виважено підходити до того, що ти робиш, щоб не образити, не зачепити, а допомогти і підтримати».

Аудиторія, за словами лектора, дуже цікава, адже навчатися приходять люди різного віку – як студенти, так і пенсіонери.

«Розраховуємо, що будемо працювати далі, тому що є попит і, власне, бажання з нашого боку, з боку бібліотеки розвивати цю ідею і зробити її на постійній основі», зазначила Наталія Нечаєва-Юрійчук.

Партнерство з благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» насправді стало дуже плідним, підкреслила директор Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Івасюка Наталія Філяк. «Цей рік був нелегкий, але ми цього і шукали, ми не хотіли, щоб він промайнув непомітно і не лишив сліду у нашому житті. Насичений, цікавий, багатий різноманітними подіями, тренінгами,

культурними і освітніми заходами, які були цікаві як для наших бібліотечних працівників, так і для нашої громади, відвідувачів. Завдяки «Відкритому університету для дорослих» у нас з'явилося більше читачів, ми почали більше популяризувати свою роботу, стали цікавішими, відкритішими для людей. Я дуже сподіваюся, що ці два роки не будуть заключними, що наша співпраця буде продовжуватися. Незалежно від того, чи буде фінансування, ми все одно робитимемо спільну справу, тому що це дійсно потрібно громаді».

Форум-театр в Чернівцях: погляд учнів та студентів на корупцію

Інформаційну кампанію «Молодь проти корупції та насилля! Молодь – за європейські цінності!» провели у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах міста Чернівці протягом листопада-грудня в рамках проекту, організованого Чернівецькою обласною громадською організацією «Комітет виборців України». Учні та студентам розповідали про явище корупції, шляхи його запобігання та протидії за методикою форум-театру.

Форум-театр, або, як його ще називають, «театр пригноблених», виник у 70-х роках у Бразилії. Його засновник – Августо Боал – театральний режисер, письменник та громадський діяч. Методика Форум-театру полягає у тому, що модератор спільно із групою непрофесійних акторів готують короткі вистави на тему порушення прав людини. У більшості випадків за основу беруться сюжети із реального життя. Основними дійовими особами форум-театру є агресор, жертва та декілька нейтральних персонажів. Вистава є досить короткою – всього на декілька хвилин – і зупиняється в кульмінаційний момент, коли за сюжетом загострюється конфлікт, відбувається дискримінація, насильство, приниження одного з героїв тощо.

За словами одного з координаторів проекту – заступника голови Чернівецької обласної організації КВУ Ігоря Баб'юка, форум-театр – це методика спілкування і дискусій, яка до-

бре сприймається різними категоріями населення, зокрема молоддю: «Ця методика цікава тим, що через неї можна ілюструвати будь-які зловживання або події, що відбуваються у нашому житті, та обговорювати ймовірні шляхи виходу». Цільовою аудиторією форум-театру, зауважив він, було обрано учнів старших класів і студентську молодь, оскільки питання корупції для них є новим, і, водночас, вони про нього вже знають. Тому ідея полягає в тому, щоб вони спробували подивитися на корупцію не тільки з позиції зовнішньої, а зсередини. Якусь проблему показують на сцені, обіграють її, але не показують, як із цієї ситуації вийти. Головна ідея – залучити до вирішення питань аудиторію: «Ми говоримо з молоддю про такі ганебні явища як корупція і насилля, які часом проникають у наше життя. Досить часто люди не задумуються про ці явища, поки це не торкається їх персонально. І для того, щоб більш активно обговорювати такі ситуації, ми запропонували саме таку форму», – додав Ігор Баб'юк.

Щоб сформувати команду форум-театру, в Українському Народному Домі був проведений дводенний тренінг, в якому взяли участь 25 учасників з міста Чернівці – старшокласники Чернівецьких ЗНЗ, студенти вищих навчальних закладів міста та представники громадських організацій.

Під час тренінгу вони отримали знання з основ запобігання корупції в Україні та протидії насильству в молодіжному середовищі, довідалися про форми роботи з молоддю, а також ознайомилися із методикою форум-театру. Окрім того, вони підготували декілька міні-вистав зі шкільного та студентського життя, які в подальшому були представлені у навчальних закладах міста, щоб залучити учнів та студентів до дискусії на тему корупції в Україні.

Так, зокрема, учасниками проекту стали школи №3, №5, №8, №20, №22, №28, №37, №41, гімназія №7, економічний, юридичний та філологічний факультети Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича, Буковинський державний медичний університет.

За словами організаторів, щоб розуміти, як запобігти корупції, треба знати, що це таке. Тому учні та студенти спочатку пояснювали, як вони розуміють це явище, наводили приклади корупції та намагалися визначити причини, чому вона існує. Після запропонованих міні-вистав вони обговорювали реалістичність ситуацій, аналізували поведінку дійових осіб, а також спільно шукали альтернативні шляхи виходу та можливі способи боротьби з корупцією.

Форум-театр, підкреслив Ігор Баб'юк, насправді дуже умовно можна назвати театром, адже тут немає ні реквізитів, ні чіткого сценарію, натомість дві головні умови – це ситуація, яка показується і обговорюється, і емоції. Ситуацію потрібно пропустити через себе і подивитися, наскільки реально її

змінити. І те, що глядачі беруть активну участь в обговореннях, пробують себе у ролі головних персонажів, свідчить про успішність цього методу.

Корупція насправді – це не лише хабар і підкуп, це набагато ширше поняття. Мова йде, фактично, про корупційність свідомості, коли люди прагнуть «повирішувати» свої питання через родичів, знайомих, якісь інші зв'язки – всупереч законним шляхам. Найгірше те, що цих звичних схем ніхто ламати не хоче. І дуже часто в суспільстві відбувається так, що людина, яка хоче протистояти цій схемі, виглядає як «біла ворона».

«Ми хочемо стати на бік «білих ворон», на бік тих людей, які дійсно живуть за певними принципами. І, можливо, ці принципи на сьогодні ідуть у розріз із тим середовищем, в якому ми живемо, але ми хочемо, щоб цих «білих ворон», які б думали і говорили, що «так, там купують, а я буду іти по знаннях, так, там домовляються, а я буду діяти тільки за рахунок своїх можливостей і своїх здібностей», було більше. Це набагато важча дорога, але, принаймні, так народжуються успішні люди, а коли з'являються успішні люди, з'являється успішна нація. Ідея полягає в тому, щоб молоді люди, які живуть в цій країні, для себе, а не для когось, прийняли певні принципи, за якими вони будуть жити, прийняли певну поведінку, за якою вони будуть формувати своє майбутнє життя. Я розумію, що це досить складно, але мені хочеться, щоб таких людей було багато», – підсумував заступник голови обласної організації КВУ.

ТЕТЯНА ГАМАН,

заступник директора Хмельницького центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, кандидат наук з державного управління, доцент

НАВЧАННЯ СТАРОСТ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДОБРОМУ ВРЯДУВАННЮ – ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ (З ДОСВІДУ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЦЕНТРУ ППК)*

* **Примітка:** Матеріал опубліковано за згодою автора. Стаття із науково-практичного посібника «Становлення інституту старости: перші кроки» (Кол. авт.: М.І.Баюк, М.І.Войт, Т.В.Гаман, О.Г.Гуменюк, І.Б.Ковтун, Р.Б.Примуш, І.В.Рижук, Л.П.Требик, С.В.Флентін, С.В.Циц / за заг. ред. Баюка М.І. – Хмельницький: ФОП Мельник Ю.М. – 2017. – 225 с.)

Ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування беззаперечно залежить від публічних службовців, на яких покладено як виконання завдань і функцій держави й місцевого самоврядування, так і безпосереднє впровадження реформ. Слід зауважити, що формування та розвиток кадрового корпусу публічної служби в Україні відбувається в умовах перманентної кризи державного управління, яку посилила і агресія сусідньої держави. В період кризи деформуються духовно-моральні орієнтири, розкриваються не найкращі якості людини, на зміну піднесенню й вірі в швидке подолання проблем і реалізацію реформ приходить песимізм і апатія. Тому набуває все більшої актуальності проблематика навчання, підвищення кваліфікації та розвитку компетентностей публічних службовців у системі підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації [1, с. 100]. В цьому матеріалі ми більш детально зупинимося на навчанні/підвищенні кваліфікації старост

об'єднаних територіальних громад на базі Хмельницького Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій (далі Центр ППК).

У Хмельницькій області понад 26 років здійснює свою діяльність Центр ППК як єдиний навчальний заклад системи підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації в області [2]. За роки роботи на базі Центру підвищили свою кваліфікацію біля 49 тисяч державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, працівників державних підприємств, установ і організацій (станом на 1.09.2017р.). За результатами проведених щорічних соціологічних досліджень щодо оцінки рівня надання освітніх послуг Центром – 98% респондентів відмітили, що рівень високий.

Під час навчання розкривалися найакту-

актуальніші теми, обговорювалися проблемні питання, роз'яснювалися новації нормативно-правового регулювання суспільно-політичного розвитку держави тощо. Розкривалася тематика, що хвилює кожного представника громади області:

«Аналіз змін до Конституції України в частині децентралізації», «Модернізація державного управління та місцевого самоврядування в Україні», «Децентралізація державного управління та реформування державної служби», «Новели антикорупційного законодавства». «Реалізація норм Закону України «Про очищення влади», «Правове забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування». «Європейська інтеграція та євроатлантичне співробітництво», «Енергозбереження – пріоритетний напрямок розвитку держави», «Про доступ до публічної інформації», «Правові та практичні аспекти державних закупівель в Україні», «Електронні торги: теорія і практика» тощо. Кожна з цих тем була спрямована не лише на отримання нових знань, а й розвиток певних громадянських компетентностей управлінських кадрів регіону [3. с. 34]. У 2016-2017 роках на базі Центру проходили навчання нові представники інституту місцевого самоврядування – старости об'єднаних територіальних громад, в основі навчання яких стали принципи доброго врядування.

Добре врядування – це багатогранна концепція, яка базується на принципах, правилах та практиках, розроблених в усьому світі. Дванадцять принципів доброго демократичного врядування були сформульовані в Стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні, яка враховує роботу з доброго (належного/ефективного) врядування, проведеною Радою Європи та іншими міжнародними організаціями [4]. Виділяють дванадцять принципів доброго врядування, а саме:

1. Участь громадян у прийнятті рішень.

Чесні вибори.

2. Зворотній зв'язок. Послуги відповідають очікуванням громадян.

3. Результативність та ефективність. Наявні ресурси використовуються найкращим чином.

4. Прозорість та відкритість. Доступ до публічної інформації.

5. Верховенство закону. Місцева влада поважає закон і рішення суду.

6. Етична поведінка. Місцева влада діє в інтересах громади і бореться з корупцією.

7. Компетентність та спроможність. Місцева влада постійно покращує навички та методи роботи.

8. Новаторство та відкритість до змін.

9. Сталий розвиток. Місцева влада враховує потреби наступних поколінь.

10. Добре управління фінансами. Міжмуніципальна співпраця.

11. Місцева влада поважає права людини та культурне різноманіття.

12. Підзвітність. Місцева влада відповідає за свої рішення.

Всі принципи є ключовими, тому в рамках тематичного короткострокового семінару «Практичні аспекти професійної діяльності старост об'єднаних територіальних громад області» розкривались теми: «Про особливості функціонування об'єднаних територіальних громад з урахуванням змін до чинного законодавства»; «Організація діяльності старости»; «Вплив адміністративно-територіальної реформи та децентралізації влади на зміну земельних відносин»; «Робота із зверненнями громадян»; «Виявлення осіб, що постраждали від торгівлі людьми та надання їм допомоги»; «Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами місцевого самоврядування»; «Робота з документами»; «Електронне врядування»; «Використання сучасних інтернет-технологій посадовими особами місцевого самоврядування для побудови ефективної роботи та взаємодії з громадою (практичне заняття)»; «Електронні сервіси

Міністерства юстиції України»; «Співпраця посадових осіб місцевого самоврядування з ДП «Національні інформаційні системи»; «Рекомендації щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаних територіальних громад у сфері соціального захисту»; «Питання освіти в об'єднаних громадах»; «Надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування»; «Питання охорони здоров'я в об'єднаних громадах»; «Проектна діяльність – важлива складова розвитку громади»; «Підтримка місцевої влади в реплікації методології Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», «Залучення громадськості до вирішення актуальних питань розвитку села (тренінг)» тощо.

Група старост Лісогринівецької та Кигаїгородської об'єднаних територіальних громад, які навчались 1-3 червня 2016 року зустрілись з представниками Республіки Польща – Ернестом Новаком (бурмістр міста і гміни Загуж (Підкарпатське воєводство), Павлом Ментельським (тренер, консультант з питань стратегій, програм та аудиту сталого розвитку, менеджменту органів місцевого самоврядування та НУО, розробки та управління проектами, програмами та планами місцевого розвитку), Ярославом Біттелем (правник, тренер, консультант з питань стратегій, програм та аудиту сталого розвитку, менеджменту органів місцевого самоврядування та НУО, стратегічного планування), які в рамках проекту «Децентралізація на практиці II. Польський досвід децентралізації та самоврядної освіти для лідерів громад» розкрили питання:

«Передумови реформи децентралізації в Польщі. Створення гмін та їх повноваження. Навіщо децентралізація та співучасть»

«Передумови реформи адміністрації місцевого самоврядування в І Ішімні. Структура та функціонування самоврядної адміністрації в Польщі актуальна, загальна характеристика».

«Адміністративна реформа – самоврядування у гміні: закон про і мінне самоврядування – на прикладі сільської гміни (розмір гміни, органи гміни, організаційна структура, статут, регламенти і процедури, бюджет)»,

«Адміністративна реформа – самоврядування у повіті: характеристика самоврядування на прикладі повіту».

«Досвід децентралізації влади в Польщі і її наслідки для розвитку і гмін і регіонів (практичні приклади з Польщі). Вигоди і витрати реформування системи державного управління»,

«Вирішуємо разом. Участь місцевих громад у процесі формування та прийняття публічних рішень (громадська співучасть, стратегічне планування)».

За програмою тематичного короткострокового семінару «Практичні аспекти професійної діяльності старост об'єднаних територіальних громад області» підвищили кваліфікацію впродовж 2016 року 171 староста із 176 обраних. Окремої уваги заслуговує аналіз навчання старост об'єднаних територіальних громад за програмою тематичного короткострокового семінару «Староста та громадськість: виклики сьогодення» (за підтримки Представництва Фонду Ганса Зайделя в Україні). Підвищення кваліфікації відбулося у 6-ти групах по 30 осіб у кожній (всього 180 старост).

Важливо відмітити, що в процесі підготовки й проведення зазначених семінарів відбулося ряд опитувань старост, а саме: 1) опитування щодо визначення тематики семінару, 2) опитування щодо актуальності, важливості тем і вміння викладачів їх розкривати. 3) опитування щодо використання отриманих знань під час семінару в практичній діяльності (всі матеріали опитувань/соціологічних досліджень наведені в цьому посібнику окремим підрозділом).

Протягом дводенного підвищення кваліфікації старости прослухали теми, які розкрили досвідчені викладачі, а саме:

- «Організаційно-правові засади діяльності старости в об'єднаній територіальній громаді» – Баюк Микола Іванович, Хмельницького центру ППК, м. держ. упр.

- «Законодавство України про діяльність громадських, волонтерських організацій, об'єднань, політичних партій: від теорії до практики» – Циц Сергій Віталійович, начальник юридичного відділу виконавчого апарату Хмельницької обласної ради, к. держ. упр.,

- «Інструменти розвитку ОТГ в умовах децентралізації влади: роль старости і громадськості» – Примуш Роман Борисович, заступник голови обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України і Хмельницькій області, к. держ. упр., «Форми реалізації безпосереднього волевиявлення територіальних громад» Рижук Ірина Володимирівна, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права, к. ю. н.,

- «Шляхи активізації участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення» – Ковтун Ірина Броніславівна, декан факультету управління та економіки Хмельницького університету управління та права, к. держ. упр., доцент,

- «Зв'язки з громадськістю у кризових і конфліктних ситуаціях. Запобігання виникненню конфліктів. Дотримання норм культури ділового спілкування» – Гуменюк Оксана Григорівна, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Хмельницького університету управління та права, к. психол. н., доцент,

- «Залучення громадськості до написання й реалізації проектів розвитку» – Войт Майя Іванівна, начальник навчально-методичного відділу Хмельницького центру ППК);

- «Добре врядування та лідерство на місцевому рівні. Ефективна комунікація та залучення громадськості» (тренінг) – Гаман Тетяна Василівна, заступник директора Хмельницького центру ППК, к. держ. упр., доцент;

- «Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в роботі старост із громадськістю. Роль Інтернету» (практичного заняття з елементами тренінгу) – Требик Людмила Петрівна, старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права, к. держ. упр.

Завершувалось навчання обміном досвідом «Особливості роботи старости з громадськістю: практичний досвід», під час якого велись жваві дискусії навколо проблем, що виникають у роботі старост ОТГ. Слухачі спілкувалися та обмінювалися власним досвідом, ставили питання та отримували відповіді. Кожен слухач мав можливість висловити свою позицію і поділитися прикладами щодо роботи з громадськістю. Під час закриття семінарів відбувалося анонімне анкетування учасників семінару, підведення підсумків і обговорені результатів. Результати підсумкового опитування підтвердили, що старости використовують отримані під час підвищення кваліфікації знання й навички в своїй щоденній професійній діяльності, а саме: при реалізації своїх повноважень (їх відповідності діючій нормативно-правовій базі); під час організації та проведення заходів з реалізації безпосереднього волевиявлення громад; при запровадженні нових інструментів розвитку громади в умовах децентралізації влади; при мотивації й активізації участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення; під час налагодження зв'язків з громадськістю у кризових і конфліктних ситуаціях; задля запобігання виникненню конфліктів; при веденні ділового спілкування згідно з нормами культури поведінки; при написанні й реалізації проектів розвитку із залучення громадськості до цих процесів; на час формування, стимулювання й надихання команди; запровадження й розвитку основ доброго врядування й лідерства на місцевому рівні; при налагодженні ефективних комунікацій з громадськістю; під час використання сучасних інформаційно-

комунікаційних технологій в роботі старост із громадськістю; усвідомлення значимості і можливостей Інтернету в роботі з громадськістю; у повсякденній діяльності використовують досвід колег щодо роботи з різними групами громадськості. Отже, на сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави, з урахуванням чітко визначеного євроінтеграційного курсу, реформування та розвитку місцевого самоврядування є одним з пріоритетних напрямів державної політики.

На жаль, система місцевого самоврядування сьогодні не в повній мірі задовольняє потреби українського суспільства. У більшості територіальних громад вона не забезпечує

створення комфортного життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту прав, надання доступних та якісних публічних послуг тощо. Формування життєздатних громад є складним і тривалим процесом, від успішності якого залежатиме якість життя мешканців громад і ефективний розвиток територій. Процес цей має багато складових, серед яких безперервний процес навчання, підвищення кваліфікації й рівня професійної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування і, особливо, старост об'єднаних територіальних громадах як нової інституції в системі місцевого самоврядування.

Література:

1. Гаман Т.В. Розвиток громадянських компетентностей: з досвіду Хмельницького центру перепідготовки та підвищення кваліфікації / Т. В. Гаман // Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Київ, 17–18 березня 2016 р.) / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової. Ю. О. Молчанової. – К.: НАДУ, 2016. – 288 с.

2. Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування: Постанова КМУ від 27 вересня 2016 №674 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.kmi.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249368547>.

3. Гаман Т. В. Компетентність і спроможність управлінських кадрів – основа впровадження принципів ефективного врядування / Т. В. Гаман // Матеріали V Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні» (ХУУП. м. Хмельницький. 7 грудня 2016). – 111с.

4. Стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні: Рекомендовано до впровадження 15-ю сесією Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве і регіональне управління, (м. Валенсія, 15-16 жовтня 2007 р.) (Електронний ресурс). –

Режим доступу: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM\(200814&Ver=add&Language=lanEnglish&SiteCM&BackColorInternet](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM(200814&Ver=add&Language=lanEnglish&SiteCM&BackColorInternet)

[=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383https://wed.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1267731](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1267731)) та Комітетом міністрів Ради Європи на своєму 1022 засіданні 26 березня 2008 року (Електронний ресурс). –

Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1267731&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorInternet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРОТЯГОМ 2017 РОКУ

Відповідно до погодженого Нацдержслужбою України, Чернівецькою облдержадміністрацією та Чернівецькою обласною радою Плану графіку підвищення кваліфікації на 2017 рік в Центрі впродовж 2017 року за всіма видами навчання підвищення кваліфікації пройшли 1606 осіб. З них 810 державних службовців місцевих державних адміністрацій, 638 посадових осіб органів місцевого самоврядування та 158 державних службовців територіальних управлінь центральних органів влади.

Підвищення кваліфікації за Професійними програмами спрямовується на вдосконалення правової, фінансово-економічної, соціально-гуманітарної, управлінської та іншої підготовки державних службовців, посадових осіб, депутатів, працівників підприємств, установ та організацій.

За Професійними програмами підвищили кваліфікацію 50 державних службовців облдержадміністрації і райдержадміністрацій, 94 посадові особи органів місцевого самоврядування та 40 державних службовців територіальних управлінь центральних органів влади.

За програмами постійно діючих семінарів провчилася 44 особи, з них 29 державних службовців та 15 посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Значну увагу приділено навчання за програмами тренінгів. За програмами тренінгів провчилася 87 осіб, з них 48 державних службовців та 39 посадових осіб місцевого самоврядування.

За програмами короткотермінових семінарів провчилася 1291 особа, з них 683 державних службовців місцевих органів влади, 490 посадових осіб органів місцевого самоврядування та 118 державних службовців територіальних управлінь центральних органів влади.

За програмою короткотермінового виїзного семінару на базі райдержадміністрацій пройшли навчання 404 державних службовців райдержадміністрацій та 114 посадових осіб органів місцевого самоврядування.

*Начальник навчально-організаційного відділу
ЦППК
Світлана Шарагова*

ПРОФЕСІЙНИЙ ГОРОСКОП ДЛЯ ЗНАКІВ ЗОДІАКУ НА 2018 РІК

Проводжаючи старий рік, кожен з нас, іноді навіть несвідомо, але все ж таки намагається вималювати в своїй уяві, яким для нього стане новий 2018 рік і чого можна від нього очікувати. Все, що ми плануємо і над чим активно трудимось, безумовно, здійснюється, однак на шляху до реалізації наших задумів можуть бути найрізноманітніші перепони, частіше непередбачувані. Поки ми шукаємо логічне пояснення і раціональне осмислення всьому, зорі пропонують нам відповіді.

Згідно з календарем, прийнятим в Китаї і в країнах Сходу, 2018 рік проходитиме під знаком Жовтого (Земляного) Собаки. Собака символізує такі якості як чесність, справедливість, самовідданість, надійність, щедрість і вірність, тому наступний рік буде спокійним часом дипломатії і терпіння, сімейних цінностей і любові. В цілому, на всі знаки Зодіаку чекає сприятливий період.

ОВЕН (21.03-20.04)

Протягом усього 2018 року Овни будуть рухатися тільки вперед. Більшість їх планів швидко здійсниться. В особистому житті пануватиме злагода.

2018 рік – вдалий період, щоб вирішити житлові питання та облаштувати побут. Що стосується здоров'я – рік стане сприятливим для тих, хто хоче «зав'язати» зі шкідливими звичками.

ТІЛЕЦЬ (21.04-20.05)

2018 стане для Тельців дуже вдалим роком. Вони зможуть покращити своє фінансове становище. В особистому житті пощастить самотнім Тельцям: вони зможуть вдало одружитися.

На самотніх чекають насичені романтичні пригоди. Зі здоров'ям у Тельців не буде ніяких проблем за умови, якщо вони дотримуватимуться режиму і правильно харчуватимуться.

БЛИЗНЮКИ (21.05-21.06)

2018 рік для Близнюків буде дуже важливим в кар'єрних і фінансових питаннях. На них чекають нові проекти, вдалі угоди і, відповідно,

гідна нагорода за виконану роботу. Є висока ймовірність піднятися по кар'єрних сходах. У серцевих справах на Близнюків чекає новий роман, а також всі шанси створити серйозні і тривалі стосунки. Правильне харчування і здоровий спосіб життя допоможуть тримати себе у хорошій формі.

РАК (22.06-22.07)

Протягом всього року Раки будуть супроводжувати відчуття свободи. Перед ними відкриється маса можливостей. У кар'єрі представники цього знаку зможуть проявити всі свої таланти і за-

йняти бажану посаду. З фінансами особливих проблем не передбачається, особливо прибутковою буде перша половина року. Самотні Раки мають шанс знайти свою половинку. У 2018 році здоров'я не підведе: вони будуть відмінно себе почувати і добре виглядати.

ЛЕВ (23.07-23.08)

Рік буде насиченим на події, звершення та позитивні емоції. В новому році Леви будуть в центрі уваги, їх кар'єра буде успішною,

вони зможуть справити хороше враження на партнерів. Велику роль відіграватиме родина. Сімейні стосунки обіцяють бути міцними і надійними. Щодо здоров'я, то Левам потрібно берегти себе і уникати перенапруги.

ДІВА (24.08-23.09)

У новому році Діви доб'ються успіху як в професійному, так і в особистому житті, зможуть реалізувати свій потенціал і просунутися по кар'єрних сходах. У

другій половині року є шанс отримати чималий прибуток. Сімейним Дівам потрібно приділяти більше уваги партнеру і дітям. А самотні до кінця року зустрінуть кохану людину. Варто відмовитися від шкідливих звичок та зайнятися спортом – відмінне самопочуття буде гарантоване!

ТЕРЕЗИ (24.09-23.10)

Терезів чекає насичений рік, сприятливий для реалізації всіх планів. Їм слід ретельно планувати всі справи, тоді вони просунуться далеко вперед і отримають

гідний прибуток. Творчі Терези зможуть отримати небувалу популярність. На любовному фронті їм дадуть відповідь взаємністю. А сімейні Терези зміцнять свої відносини і змо-

жуть реалізувати спільні плани. Імунітет буде міцним у 2018 році, але все ж таки не завадять активні заняття спортом. Самотні Раки мають шанс знайти свою половинку. У 2018 році здоров'я не підведе: вони будуть відмінно себе почувати і добре виглядати.

СКОРПІОН (24.10-22.11)

На Скорпіонів чекає кар'єрний злет, вони зможуть досягнути всіх цілей і реалізувати себе, вирішити всі справи, підвищити доходи і досягнути стабільності.

Стабільність обіцяє бути і у романтичних стосунках. Хвороби у 2018 році не турбуватимуть, однак зірки радять не дратуватися і уникати перевтоми.

СТРІЛЕЦЬ (23.11-21.12)

У 2018 році Стрільці поставлять собі багато завдань, але щоб їх досягти, варто бути терплячим і все добре планувати. Потрібно також навчитися розставляти пріоритети і добре

думати перед прийняттям важливого рішення. В романтичних стосунках варто уникати випадкових зв'язків і відрізняти любов від закоханості. Для сімейних Стрільців 2018 рік проходить під знаком сімейних цінностей – родина вийде на перший план.

КОЗЕРІГ (22.12-20.01)

Козероги відчують приплив сил і почнуть реалізовувати свої ідеї, а їх розсудливість дозволить направити енергію в потрібне русло. На роботі

можливі нові знайомства і відрядження. Ніяких проблем в роботі не виникне, все вирішиться легко. Для сімейних Козерогів настане період оновлення відносин, а для вільних – час яскравих романтичних пригод. Здоров'я буде відмінним, для цього варто займатися бігом, фітнесом і будь-якими активними навантаженнями.

ВОДОЛІЙ (21.01-19.02)

В новому році у Водоліїв буде дуже багато перспективних ідей, значних успіхів вони можуть досягнути в мистецтві та науці.

Представники цього знака зможуть поліпшити своє фінансове становище, поєднуючи творчість і ділову хватку. Всі проекти прекрасно втіляться в життя. Водолії будуть дуже легко закохуватися в 2018 році і врешті-решт зможуть зустріти потрібну

людину для створення довгого і міцного союзу. Для сімейних Водоліїв рік стане сприятливим для зміцнення стосунків і облаштування родинного гнізда. Імунітет працюватиме добре, тому щодо здоров'я Водоліям переживати не варто.

РИБИ (20.02-20.03)

Для Риб Новий 2017 рік обіцяє бути дуже багатим на події та можливості. Вони зможуть реалізувати свої плани і просунути-ся вперед у роботі.

Відносини Риб будуть складатися гармонійно. Вони зустрінутьте хороших партнерів і будуть абсолютно щасливі. Для Риб у цей період корисні фітнес і йога. Якщо представники цього знаку приділятимуть достатньо уваги здоров'ю, воно помітно покращиться.

